



المملكة العربية السعودية

وزارة التعليم العالي

جامعة الإمام محمد بن سعود الإسلامية

كلية الشريعة

قسم الفقه

# الأحكام المتعلقة بالركوع

محمد بن علي بن سالم الهمامي

يوسف بن أحمد القاسم



# المقدمة

: ...

)

(

.

.

## أهمية الموضوع:

## أسباب اختيار الموضوع:

( / ) ( ) .

( )

-

-

-

-

.

## أهداف الموضوع:

-

صلى الله  
عليه وسلم

-

## الدراسات السابقة:

:

عبدالله  
عبدالله

-

/

.

:

-

:

.

:

-

.

-

.

-

عبدالله  
عبدالله

عبدالله  
عبدالله

.

--

## منهج البحث:

:

:

:

:

:

-

-

-

-

-

:

:

:

:

:

:

:

.

:

.

:

.

:

.

:

.

:

.

:

:

-

.

-

.

-

.

-

.

-

.

### تقسيمات البحث:

.

:

-

..

:

:

-

:

.

:

.

:

.







:

:

:

:

.

:

.

:

.

:

:

:

.

:

.

:

:

:

.

:

.

:

:

:

:

:

.

:

.

:

:

:

.

:

.

:

.

:

.

:

.

:

:

			:
		.	:
		.	:
	:		:
	.		:
	.		:
	.		:
	.		:
	:		:
	.		:
.	(	)	(
	)		)
.			:
			:
		.	:
		.	:
		.	:
		.	:

.	:	
.	:	
.	:	
.	:	-
.	.	-
:	.	-
.		(
.		(
.		(
.		(
.		(

## **التمهيد**

**ويشتمل على حقيقة الركوع وبيان فضله**

:

**المطلب الأول: تعريف الركوع.**

**المطلب الثاني: أنواع الركوع.**

**المطلب الثالث: أسباب الركوع.**

**المطلب الرابع: بيان فضل الركوع.**





(): " :  
: " ()

:  
\_\_\_\_\_

. :  
()

:

:  
\_\_\_\_\_

:  
:  
()

: ❖

:

\_\_\_\_\_ : ()

:

.( / ) ( / ) :

.( ) ()

.( / ) ()

.( / ) ( / ) ( / ) :

( / ) ( / ) ( / ) ( / ) :

.( / ) ( / )

( )"  
 " :  
 :  
 ( )"  
 " :  
 :  
 " :  
 :  
 ( )"  
 :  
 ( )" "

: - -  
 : :  
 .  
 : :  
 :

( / )	( / )	<hr/>		: ( )
( / )	( / )	( / )	:	( )
( / )	( / )	( / )	:	( )
( / )	( / )	( / )	:	( )

## المطلب الثاني

### أنواع الركوع

:

.

:

.

:

.

:

:

:

:

:

:

---

:

( )

:

:

---

( )

( )

.

---

( / )

( / )

: ( )

( / )

( / )

( / )

( / )

( / )

( / )

( / )

( / )

( / )

: ( )

( / )

( / )

( / )

( )

: :

:

-

.

.

:

.

.

-

-

" : : ( )

( )"

\_\_\_\_\_  
( )

	.	( / )	( / )	:	
( / )		( / )	: : ( / )		( )
	( / )		( / )	( / )	
		( / )	( / )		( / )
				( / )	

:

:

:

:

( )

:

:

( ) : ﴿ فَأَنْقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ ﴾ .

» :

( ) «

( )

( )

( )

﴿

( / ) ﴿

( / ) .

## المطلب الثالث أسباب الركوع

:

:

﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا رُكُوعًا

وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ﴾<sup>(١)</sup> ﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ﴾<sup>(٢)</sup>

:

:

---

( ) ( )

( ) ( )

## المطلب الرابع بيان فضل الركوع

﴿ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ ﴾ (٤٨) (١).

": ( ) :

" ( ) :

":

:

« ( ) ( ) :

» : ﷺ

":

---

( ) ( ) .( )

( )

:

( / )

( / )

( / )

( / ) ( ) .( / )

( / ) ( ) .( / )

( ) . ( )

( )"

: وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ

وَأَزْكُوا مَعَ الزَّكِيِّينَ ( ) ( )

---

( / ) ( )  
( ) ( )  
( / ) :

## الفصل الأول

### الأحكام المتعلقة بالركوع في الصلاة

:

المبحث الأول: حكم الركوع في الصلاة.

المبحث الثاني: الهويُّ إلى الركوع.

المبحث الثالث: صفة الركوع.

المبحث الرابع: الذكر في الركوع وأحكامه.

المبحث الخامس: إدراك الركوع.

المبحث السادس: السهو في الركوع.

المبحث السابع: الركوع عن سجود التلاوة.

المبحث الثامن: عدم متابعة الإمام في الركوع.

المبحث التاسع: ركوع ذوي الأعذار.

المبحث العاشر: عدد الركوعات في صلاة الكسوف.

**المبحث الأول**

**حكم الركوع في الصلاة**

# المبحث الأول

## حكم الركوع في الصلاة

(.) :

﴿ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَرْكَعُوا وَسُجِدُوا ﴾ (.) (.) :

(.) : ﴿ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ ﴾ (٤٨) (.) :

(.) :

ﷺ

«

» :

ﷺ

ﷺ

ﷺ

ﷺ

( )

:

:

( / )

( / )

/

( / ) .

( )

( ) .

( )

( )

:

( / )

( / )

( / ) .

( ) .

( )

( / ) .

( )

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

١٤٤٤

## المبحث الثاني الهويُّ إلى الركوع

:

**المطلب الأول: التكبير للركوع.**

**المطلب الثاني: رفع اليدين عند إرادة الركوع.**

# المطلب الأول

## التكبير للركوع

:

:

" :: ( )

" ( )"

:

:

:( )

( / ) ( / ) ( / ) ( / ) : ( )  
( / ) ( / ) ( / ) ( / ) ( / )

.( / )

.( / ) : ( )

( )

:

- / ) ( / ) .

.(

( ) ( ) ( )

( )

( )

( )

:

:

( )

الحمد لله  
والصلاة والسلام  
على رسول الله

( )

	.( / )	( / )	:	( )
	.( / )	( / )	:	( )
	.( / )	( / )	:	( )
	.( / )	( / )	:	( )
			:	( )
			:	( )
			:	( )
			:	( )
	.( / )	( / )	:	( )

:

:

ﷺ

:

( )

:

:

ﷺ

( )

ﷺ

ﷺ

...» :

:

:

:

:

:

( ) «

:

ﷺ

:

(

( ) ﷺ

:

.( / )

( / )

: ( )

. ( )

: ( )

:

.

ﷺ

.( / )

( / )

( ) ( / )

( )

: ( ) ( / )

.( / )

:

( ) ( / )

( )

.( ) ( / )

صلى الله عليه وسلم

":

( )

(

( )

صلى الله عليه وسلم

:

( )" صلى الله عليه وسلم

:

صلى الله عليه وسلم

":

صلى الله عليه وسلم

(

( )"

:

صلى الله عليه وسلم

( )

صلى الله عليه وسلم

:

!

صلى الله عليه وسلم

( ) «

» :

( )

صلى الله عليه وسلم

( / )

( / )

:

( )

:

صلى الله عليه وسلم

صلى الله عليه وسلم

( - / )

( / )

( ) ( / )

( )

( )

( / )

( ) ( / )

( / )

( / )

( / )

: ( )

( )

:

( )

:

.

:

:

.

.

:

:

...

» : ﷺ ﷺ

( ) «

:

!

(( )) :

.

( ) ( / )

\_\_\_\_\_  
( / ) : ( )  
( )

... » : ﴿﴾

... ( ) « ... : » : «

:

(( )) :

﴿﴾

﴿﴾

( ) « »

:

﴿﴾ : ﴿﴾ -

( ) « ...

﴿﴾ -

( ) ﴿﴾

---

( )

( )

( ) ( / )

( ) ( / )

( )

( / ) ( / ) :

:

( )

:

( )

:

( )

:

الملك  
الملك

الملك  
الملك

.

---

( )  
 . ( / ) : ( )  
 . ( / ) : ( )

## المطلب الثاني

### رفع اليدين عند إرادة الركوع

": :

"( )"

:

:

"( )"

ﷺ

ﷺ

":

"( )"

"( )"

":

":

"( )"

---

( / ) ( )  
( / ) ( / ) ( / ) ( / ) : ( )  
( / ) ( )  
( / ) ( )  
( / ) ( )

:( )

:

:

الحمد لله

( )

( )

( )

.

:

( )

( )

( )

( )

.

:

( )

( )

.

\_\_\_\_\_ : ( )

( / ) :

.( / )

.( / ) ( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) ( )

.( / ) ( / ) ( / ) ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) ( / ) : ( )

.( / ) : ( )

.( / ) : ( )

\_\_\_\_\_

:

:

:

۱۳۸۳

" :

( )"

:

:

۱۳۸۳

۱۳۸۳

:

:

:

-

۱۳۸۳

-

۱۳۸۳

«

»

( )

\_\_\_\_\_

( ) ( / )

( )

( ) ( / )

.( / )

: ( )

:

:

:

١٤٣٥

( )

١٤٣٥

:

( )

:

( )

:

١٤٣٥

( ) :

"

" :

( )

:

:

:

( )

---

	.	( )
.( / )	:	( )
.( / )	:	( )
.( / )	:	( )
.( / )	:	( )

:

ﷺ

ﷺ

!()

:

ﷺ

":

ﷺ

()"

:

()"

ﷺ

":

ﷺ

:

ﷺ

": ()

()"

---

( / ) : ( )  
 ( / ) ( / ) ( )  
 ( / ) ( )  
 ( / ) ( / )  
 ( / ) ( / )  
 ( / ) ( / ) ( / )  
 ( / ) ( / ) ( / )  
 ( / ) ( / )  
 ( / ) ( / )  
 ( / ) ( / )  
 ( / ) ( / )

:

" : ( )

( )"

:

:

:

" : ﷺ

: ( ) ( )

( )"

" : " ﷺ

\_\_\_\_\_ ( )

:

:

ﷺ

( / ) ( / )

( / ) ( )

( )

:

( / )

( / )

( )

ﷺ

( / ) ( / )

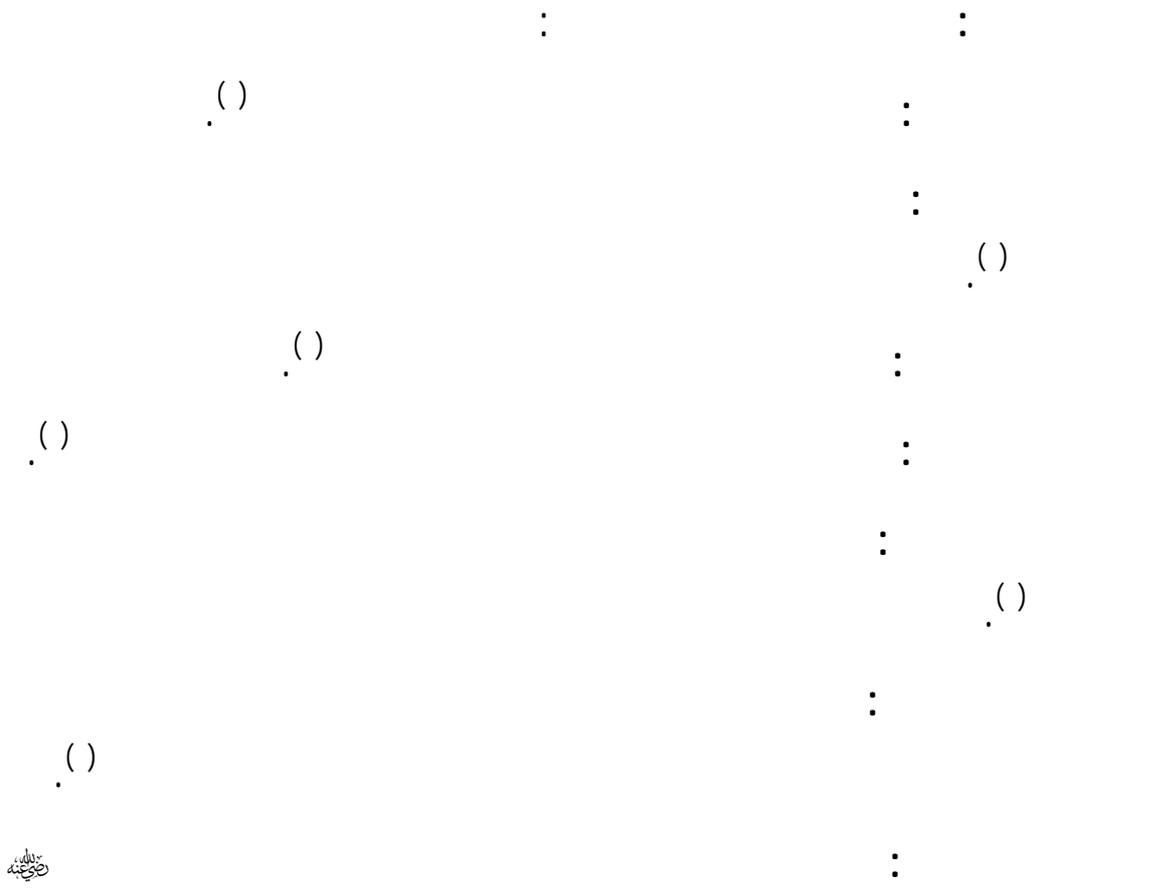
ﷺ ( / ) ( )

( ) ( / )

( ) ( / )

( ) / )

( / ) : :



بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

.()!

---

.( / )	:	( )
.	:	( )
.	:	( )
.( / )	:	( )
.	:	( )
.( / )	:	( )
.( / )		( )

:

﴿﴾

": ﴿﴾

﴿﴾

": "

﴾"

:

:

﴾

:

:

:

﴾

:

.

:

» : ﴿﴾

: ﴿﴾

\_\_\_\_\_

﴾

﴿﴾

﴾ ( / )

( / )

( ) ( / )

( )

﴾ ( / )

: :

﴾ ( / )

( / )

( / )

: ( )

: ( )

( )

﴿﴾

:

﴿﴾

:

( / )

﴾ ( / )

. ( ) « ! ( )

:

ﷺ

. ( )

:

:

ﷺ

. ( )

( )

:

» :

:

«

. ( )

:

» : ﷺ

:

. ( ) «

---

- " : ( ) ( )  
 . ( / ) ."  
 . ( ) ( / ) ( )  
 . ( / ) : ( )  
 ( / ) ( )  
 . ( / ) ( / ) ( )  
 . ( / ) : ( )  
 ( / ) ( )  
 : ( ) ( / )  
 . ( ) ( / )

١٤٤٠

( )

( )

( )

:

:

:

:

:

:

١٤٤٠

( )

-

-

:

( )

( )

:

:

:

:

( / )

( / )

: ( )

( / )

: ( )

.

: ( )

( / )

( / )

: ( )

( / )

( / )

( / )

: ( )

( / )

( / )

: ( )

:

( )

:

.

:

:

( )

:

.

:

:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

.

( ) «

»

:

:

( )

-

-

( )

.( / )

: ( )

.( / )

( - / )

: ( )

.

( )

.

( )

.( / )

: ( )

:

" : :

( )

"

- -

السلامة

السلامة

.

" :

:

.

:

:

:

.

:

.

:

( )"

.

. : ( )

. ( / ) : ( )

## المبحث الثالث

### صفة الركوع

:

- المطلب الأول: وضع الكفين حال الركوع.
- المطلب الثاني: حال أصابع اليدين عند الركوع.
- المطلب الثالث: حال الرأس عند الركوع.
- المطلب الرابع: حال الظهر عند الركوع.
- المطلب الخامس: حال القدمين عند الركوع.
- المطلب السادس: محل نظر العين عند الركوع.
- المطلب السابع: مقدار الإجزاء في الركوع.
- المطلب الثامن: مقدار الركوع في الفرض.
- المطلب التاسع: مقدار الركوع في التطوع.
- المطلب العاشر: مقدار الركوع في صلاة الكسوف.

# المطلب الأول

## وضع الكفين حال الركوع

( )

( ) : ( ) ( )

: ( )

: : : :

: :

» : :

( )

( ) «<sup>( )</sup> بسم الله الرحمن الرحيم

---

( ) : ( / ) ( / ) ( / )

( )

:

( / ) .

( / ) : . ( / )

( )

( )

:

( / ) ( / ) .

( / )

: ( / )

( / ) : . :

( / ) ( / ) ( / )

: ( )

:

:

:

"

:

:

. ( )"

:

. ( )

:

:

. ( )

:

... " :

( )

. ( )"

\_\_\_\_\_

( )

. ( / ) ( / )  
( ) ( / ) ( )  
. ( ) ( / )

( )

. ( / ) : ( )

( )

:

.

. ( / ) ( / )  
. ( ) ( / ) ( )

:

لله

» : لله

( ) «

:

" : ( )

: لله

" :

"

: لله

( )"

:

"

" :

( )

---

( )

( )

لله

:

:

:

.( / )

( / )

( )

( ) ( / )

( / )

"

" :

( )

( )

( / )

لله

.( / )

.( / )

: ( )

...» :

( )«

:

:

( ):

.

.

.( / )

( / )

---

( / ) ( )  
( / )

## المطلب الثاني

### حال أطابع اليدين عند الركوع

( )

:

( )

:

" :

ﷺ

( )"

...

:

" :

ﷺ

( )

: ! ﷺ

( )"

...

( / ) ( / ) ( / )

( / ) : ( )

( / ) : ( )

( )

( / ) :

( ) ( / )

( )

.

:

ﷺ

:

ﷺ

( / )

.

( / )

ﷺ

( / )

( )

( ) ( / )

( ) ( / )

:

"

:( / )

( / )

: .

:

« : ( )

.( )»

:

! » : ( ) «

:

.( )

.( )

\_\_\_\_\_ ( )

:

( / )

.( / )

( / )

( )

( ) ( / )

( )

.( ) ( / )

:

.( ) ( / )

( )

.( / )

: ( )

: ( )

## المطلب الثالث

### حال الرأس عند الركوع

( ) .

:

:

ﷻ

:"

( )

( )

." ( )

:

ﷻ

:"

ﷻ

." ( )

( )

( / )

( / )

( / )

( / )

( ) :

." ( / )

( / )

:" .

:" ( )

." ( / )

:" ( )

:

." ( / )

:" ( / )

."

:

( )

( / )

( )

"

." ( / )

:" .

:" ( )

:

." ( / )

:" ﴿مَهْلُوكٌ مُقْنِي رُؤُوسِهِمْ﴾ .

ﷻ

( / )

( )

( )

( / )

( )

( / )

( ) ( / ) ...

." ( / )

( ) " :

:

! » : ﷺ :

( ) « ( )

» :

( ) «

- ( )

« » :-

.

( / ) ( )  
( )

( / )

ﷺ

( / )

: " : ( )

: " : "

.( / ) : ( / ) "

( ) ( / ) ( )

.( / ) ( / ) : :

( / ) ( )

.( )

( ) ( / ) ( )

.( / )

" : :

."

.( / ) ( / ) ( )

## المطلب الرابع حال الظهر عند الركوع

( )

:

:

( ) " : صلى الله عليه وسلم

:

صلى الله عليه وسلم " : صلى الله عليه وسلم

( )"

:

صلى الله عليه وسلم " : صلى الله عليه وسلم ( )

( )"

( ) : ( )

: " : ( )

( / )

"

-

-

( / )

" : -

-

" : :

( ) ( / )

( )

( / )

صلى الله عليه وسلم

( / )

( )

( )

:

( / ) ( / )

( ) ( / )

( )

( / ) : : ( ) ( / )

" : :

.( )" "

.( / ) ( / ) ( )

**المطلب الخامس**  
**حال القدمين عند الركوع**

( ) ( )

( )

" : ( )  
"

:

" : ( بسم الله الرحمن الرحيم )  
" ( )

---

( / ) : ( )  
( / ) : ( )  
( / ) : ( )  
( / ) : ( )  
( / ) : ( )  
( / ) : ( )  
( / ) : ( )  
( / ) : ( )  
( / ) : ( )  
( / ) : ( )

" : ( ) ( ) (

:

1986

( )"

.

\_\_\_\_\_ ( )

:

: ( / ) ( / ) ( / ) ( )

. ( / ) ( / ) ( / ) ( )  
( ) ( / ) ( / ) ( )

## المطلب السادس

### محل نظر العيين عند الركوع

:

:

( )

( ) ( ) ( )

:

( ) ( )

( )

( / ) ( / ) : ( )

- -

:

( / ) ( / ) : ( )

: .

( / ) ( / )

( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) : ( )

( )

( / ) ( / ) ( / ) : ( )  
( / ) ( / ) ( / )

\_\_\_\_\_

:

:

:

صلى الله عليه وسلم

": ( ) صلى الله عليه وسلم

صلى الله عليه وسلم

:

" صلى الله عليه وسلم

( )"

:

:

!

:

:

صلى الله عليه وسلم

!

:

:

«

»

( ) «

» :

:

( )

:

-

-

\_\_\_\_\_

( )

"

":

( / )	( / )	( / )	
( )	( / )	( )	
( )	( / )	( )	
( / )	( / )	( / )	: ( )

" : :

- -

( ) "

( ) "

" : 

( ) ( / )

---

.( / ) : ( )  
 ( / ) ( )  
 .( / )

- -

## المطلب السابع

### مقدار الإجزاء في الركوع

:

: \_\_\_\_\_ :

:

:

( )

( )

( )

( )

( )

\_\_\_\_\_ ( )

: ﴿فَإِذَا قَضَيْتُمُ

: ﴿وَلَكِنْ لِيُطْمَئِنَّ قَلْبِي﴾ :

الصَّلَاةَ

( / )

:

:

.( / )

.( / )

( / )

( / )

( / )

: ( )

( / )

( / )

( / )

: ( )

: "

:: "

.( / )

.( / )

( / )

: ( )

.( / )

( / )

: ( )

:  
( )

:

:

:

: ﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَرْكَعُوا وَاسْجُدُوا﴾ ( )

:

( )

" " :

:

» : ﷺ ﷺ  
... « ( )

:

:

:

ﷺ  
( )

: ( )

. ( / ) ( / ) :

. ( ) ( )

. ( / ) : ( )

. ( )

. ( / ) : ( )

.() ( ) :

السلامة :  
السلامة

.()

السلامة :  
السلامة

:

:

:

.()

:

:

:

السلامة  
السلامة

السلامة  
السلامة

( ) :

.()

السلامة  
السلامة

:

.()

:

:

---

. ( / ) : ( )

. : ( )

. ( )

. ( / ) ( / ) : ( )

. ( / ) : ( )

:

المجلس  
الوطني  
للشؤون  
الدينية

.()

:

.()

:

المجلس  
الوطني  
للشؤون  
الدينية

.()

:

.()

» :

المجلس  
الوطني  
للشؤون  
الدينية

:

()«

.()

.( / )

( / ) ( )

.( / ) : ( )

. ( )

.( / ) : ( )

( )

( / ) ( ) ( / )

( ) ( / )

.( )

.( / ) ( / ) : ( )

:

:

:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

:" :

:

:

( )

( ) «

»

:

«

»

( )

:

» : بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

( ) «

:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

( )

\_\_\_\_\_ ( / ) ( )

.( / ) : ( )

.( / ) : ( )

( ) ( / ) ( )

.( ) ( / )

.( / ) : ( )

":

." ( ) " ﷺ

:

:

ﷺ

." ( )

:

» : ﷺ

: ﷺ

." ( ) «

» :

: «

:

:

." ( )

." ( ) ( / )

( )

." ( / ) : ( )

ﷺ

( / ) ( )

( ) ( / )

: .:

( ) ( / )

." ( / )

( / )

." ( / )

: ( )

( )

:

:

:

:

( ) : ﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا رُكُوعًا وَاسْجُدُوا﴾

:

:

( )

:

:

:

( )

:

( )<sup>11</sup>

( / ) ( / ) : ( )

( ) ( )

( / ) ( / ) : ( )

( / ) : ( )

( / ) : ( )

:

" :

الملك  
الملك

( )"

:

:

:

الملك  
الملك

( )

:

الملك  
الملك

الملك  
الملك

( )

:

( )

:

" :

( )"

الملك  
الملك

---

.	( / )	:	( )
.( / )	( / )	:	( )
.( / )	( / )	:	( )
.		:	( )
.		:	( )

:

" "

( )"

:

:

: " " :

.

:

» : ﷺ ﷺ

( )«

:

( )

ﷺ

:

:

:

( )

ﷺ

:

» :

.( / ) : ( )

( ) ( / ) ﷺ ( )

( ) ( / )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) : ( )

» : ( )

«

. ( ) «

:

:

وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ

الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ ( )

» :

.«

":

:

( )"

:

-

-

:

( ) ( / )

( )

. ( ) ( / )

. ( / ) : ( )

. ( ) ( )

. ( / ) : ( )

- ( ) -

:

- -

:

1994  
2000  
2005

( )

:

:

---

-

:

-

:

:

( )

( )

( )

.

.( / )

( / )

: ( )

.( / )

( / )

: ( )

( / )

( / )

: ( )

( / )

( / )

: ( )

.( /

( / )

( / )

: ( )

- - -

:

:

( )

:

\_\_\_\_\_

:

:

: ﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَرْكَعُوا وَسُجِدُوا﴾ ( )

:

:

( )

" " :

« ( )

» : ﷺ

:

:

ﷺ

ﷺ

.

:

: ﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَرْكَعُوا وَسُجِدُوا﴾ ( )

( / ) .

( / )

: ( )

. ( )

( )

. ( / )

: ( )

( )

. ( )

( )

. ( )

:

:

:

:

. ( )

:

. ( )

:

-

-

:

المجلس  
التقني  
لبنان

.

. ( / )	( / )	:	( )
	. ( / )	:	( )
	. ( / )	:	( )

- - -

## المطلب الثامن

### مقدار الركوع في الفرض

" :: :

" ( )"

:

:

( )

( ) ( )

:

( )

:

( ) ( )

( )

( )

( )

---

	( / )	:	( )
( / )	( / )	:	( )
	( / )	:	( )
	( / )	:	( )
( / )	( / )	:	( )
	( / )	:	( )
( / )	( / )	:	( )
( / )	( / )	:	( )
	( / )	:	( )

:

( )

( )

:

:

( ) «

» : ﷺ

( )

:

:

( )

:

ﷺ

" : ﷺ

: -

- ﷺ

( )"

.( / ) ( )

.( / ) ( )

( ) ( / )

.( ) ( / )

( / ) ( )

( / ) : ( )

( ) ( / )

( ) ( / )

: .:

( / ) :

.( / )

:

وَأَمَّا

وَأَمَّا

:

- -

وَأَمَّا

وَأَمَّا

( )

:

:

:

وَأَمَّا

" : وَأَمَّا

( )"

- -

:

وَأَمَّا

" :

( )"

:

\_\_\_\_\_  
.( / ) : ( )

( ) ( / ) ( )

.( ) ( / )

( ) ( / ) ( )

( / )

.( )

: ...  
" :  
( ) " « » :  
:

.

» : « » :  
:

( ) «

:

.

:

( )

:

: - -

. ( ) ( / ) ( )

( ) ( / ) ( )

: .: ( / ) ( ) ( / )

.( / )

.( ) : ( )

» : ﷺ

. ( ) «

" : ﷺ

-

-

ﷺ

. ( ) "

ﷺ

ﷺ

( )

:

ﷺ

"

. ( ) "

:

---

. ( )  
. ( )  
.( / ) : ( )  
. ( )



:

( )

:

( )

:

:

:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

":

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

( )"

-

-

:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

":

( )"

:

:

: ...

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

":

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

( )"

...

«

» :

.( / )

( / )

( )

( )

( )

( )

( )

:

۱۳۸۵

:

:

( )

( ) «

» : ۱۳۸۵

:

۱۳۸۵

" : ۱۳۸۵

: -

- ۱۳۸۵

( )"

:

۱۳۸۵

۱۳۸۵

:

-

-

۱۳۸۵

( )

( )

( )

۱۳۹۶

( )

:

...

۱۳۹۶

" : ۱۳۹۶

( )"

...

«

» :

:

۱۳۹۶

:

۱۳۹۶

:

۱۳۹۶

( )

:

:

-

-

۱۳۹۶

۱۳۹۶

.

.( / ) : ( )

.( / ) : ( )

## المطلب العاشر

### مقدار الركوع في صلاة الكسوف

( )

بسم الله

:

بسم الله

:

( )

( )

( )

( )

:

( )

( )

( / )	( / )	( / )	( / )	:	( )
		( / )	( / )	:	( )
		( / )	( / )	:	( )
		( / )	( / )	:	( )
( / )	( / )	( / )	( / )	:	( )
		( / )	( / )	:	( )
( / )	( / )	( / )	( / )	:	( )

:

:

" :

ﷺ

( )"

.....

:

:

- -

:

" :

( )"

( )" :

" :

( )

:

:

" :

:

( )"

ﷺ

( ) ( / )

ﷺ

( )

( / ) : ( )

( / ) : ( )

. ( )

( / ) : ( )

## المبحث الرابع

### الذكر في الركوع وأحكامه

:

**المطلب الأول: ما يقال في الركوع من الذكر.**

**المطلب الثاني: معاني أذكار الركوع.**

**المطلب الثالث: حكم التسبيح في الركوع.**

**المطلب الرابع: عدد التسبيح في الركوع.**

**المطلب الخامس: حكم زيادة (وبحمده) على (سبحان ربي العظيم).**

**المطلب السادس: الاقتصار على لفظ معين في الركوع.**

**المطلب السابع: الدعاء في الركوع.**

**المطلب الثامن: حكم قراءة القرآن في الركوع.**



بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

« ( ) : »

« ( ) : »

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

» :

:

« ( ) : »

« ( ) : »

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

« ( ) : »

» :

« ( ) : »

» :

« ( ) : »

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

« ( ) : »

» :

« ( ) ( / ) : ( )

« ( / ) ( / ) : ( )

« ( ) ( / ) : ( )

« ( / ) ( / ) ( / ) ( / ) : ( )

( )

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

( / )

« ( / )

( ) ( / ) : ( )

« ( / )

« ( / ) ( / ) ( / ) ( / ) ( / ) : ( )

« ( / ) ( / ) ( / ) : ( )

1999

( ) «

( )

( )

( ) ( / )

( / )

( / )

: ( )

( / )

: ( )

## المطلب الثاني

### معاني أذكار الركوع

:

:"( )"

:

﴿سَبِّحْهُ وَتَعَلَّىٰ عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا﴾ (٤٣) .( )

:

:

( )

:::

:"( )"

"

:"( )"

:"

:

:

( )

---

.	( )
.( )	( )
.( / )	: ( )
.( / )	: ( )
.	( )
.( / )	( / ) : ( )

( )

:

:

( )

:( )"

" :

:

:-

( )

:

:

( )

:

:

﴿ إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا ﴾ :

﴿ وَأَشْفَقْنَا مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ﴾ (٧٢) . ( )

:

( / ) : ( )

( / ) : ( )

( / ) ( / ) ( / ) : ( )

( / ) : ( )

( ) ( )

( )  
" ( ) :

: (( )) :

( ) :

: (( )) :

( ) ﴿ فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴾ (٨٢) :

: (( )) :

( )

: ﴿ عَمَّكَ ﴾ :

( ) ﴿

( / ) ( / ) : ( )

( )

( / ) ( / ) ( )

( )

( / ) : ( )

( ) ( / ) ( / ) ( )

":

:( )"

:(( )) :

:

( )

:(( )) :

( )

﴿ وَمَأْنَتَ ﴾ :

:(( )) :

﴿ بِمُؤْمِنٍ لَّنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ ﴾<sup>(1)</sup>

:(( )) :

:

( )

:(( )) :

( )

:(( )) :

.( / )

( / )

( / )

( )

: ( )

.( / ) : ( )

.( ) ( )

.( / ) : ( )

( / ) ( / ) ( / ) : ( )

.( / )

.

.

:

.

:-

-

-

-

:

...

:

( )

---

( ) :

- - -

### المطلب الثالث

### حكم التسبيح في الركوع

:

:

( )

( )

( )

( )

:

( )

:

( )

:

:

:

﴿ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا رُكَّعًا وَسُجُودًا ﴾<sup>(١)</sup>.

( / )	( / )	( / )	:	( )
( / )	( / )	( / )	:	( )
( / )	( / )	( / )	:	( )
		( / )	:	( )
( / )	( / )	( / )	:	( )
	( / )		:	( )
		( )	:	( )

:

( )

( )

:

( )

:

( )

:

۱۱۱  
۱۱۱  
۱۱۱

( )

:

۱۱۱  
۱۱۱  
۱۱۱

:

۱۱۱  
۱۱۱  
۱۱۱

( )

---

.( / ) : ( )

. : ( )

. : ( )

. ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) : ( )

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

» :

( ) «...

:

:

( )

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

:

:

» : بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ  
( ) «...

:

( )

:

" "

:

( )

---

.	( )
.( / )	: ( )
.	( )
.( / )	: ( )
.( / )	: ( )

:

. ( )

:

. ( )

:

.

:

. ( )

:

. ( )"

" :

الحمد لله  
والصلاة والسلام  
على رسول الله

:

:

---

. ( / )	:	( )
. ( / )	:	( )
. ( / )	:	( )
.		( )

:

﴿ فَسَبِّحْ بِأَسْمَائِكَ الْعَظِيمِ ﴾ : ( )

﴿ سَبِّحْ أَسْمَاءَكَ ﴾ : ﴿ : ﴿ ( ) ﴿ ٧٤ ﴿  
﴿ : ﴿ ( ) ﴿ ١ ﴿  
﴿ ( ) ﴿

:

﴿

( )

:

﴿ وَسَبِّحْهُ بَكْرَةً وَأَصِيلًا ﴾ ( ) :

:

( )

\_\_\_\_\_ ( )

﴿

﴿

( / ) ( / )

( ) ( )

( ) ( )

( / ) ( )

( ) ( / )

( ) ( / )

: ( ) ( / ) ( ) ( / )

( / ) :

( / )

( / ) ( )

( ) ( )

( / ) : ( )

:

...

۱۳۸۶

" :

...

«

» :

:

. ( ) «

» : ۱۳۸۶

( )

:

۱۳۸۶

.

:

( )

:

:

.

:

» : ۱۳۸۶

۱۳۸۶

. ( ) «

( )

( )

. ( / ) ( / ) :

. ( ) ( )

:

الحمد لله

( )

:

( )

:

( )

-

-

:

-

-

الحمد لله

.

\_\_\_\_\_

.( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

- -

## **المطلب الرابع**

### **عدد النسبي في الركوع**

:

.

:

.

:

.

:

:

:

:

:

( )

( )

( )

( )

( )

:

( )

:

:

:

﴿ فَسَبِّحْ بِأَسْمَاءِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴾ (٧٤)

:

ﷻ

﴿ سَبِّحْ أَسْمَاءَ رَبِّكَ الْأَعْلَى ﴾ (١)

«

ﷻ :»

( ) «

» :

:

( )

( / )

( / )

( / )

( / )

: ( )

( / )

( / )

: ( )

( / )

( / )

( / )

: ( )

( / )

( / )

( / )

: ( )

( / )

( / )

:

( )

( )

:

ﷺ

( )

:

( )

:

( )

:

:

:

» : ﷺ

ﷺ

( )

«...»

:

( )

:

( )

---

( / )	:	( )
( / )	:	( )
( / )	:	( )
.		( )
( / )	:	( )
.		( )



:

:

:

:

( ) ( ) ( )

:

( )

(٥)

:

:

:

:

:

» : ﷺ ﷺ

( ) « ...

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) : ( )

. ( )

« : » : ( ) :

( ) « » :

( ) « » : ( ) :

· " : :

( ) " : :

( ) :

\_\_\_\_\_ ( )

( / ) : . ( / ) ( ) ( / ) ( )

( ) ( / ) ( ) ( / ) ( )

( / ) ( / ) ( / ) ( / ) ( / ) ( / ) ( / ) ( / )

﴿

﴾

∴  
( )

∴

∴

∴

﴿

∴

﴾

( )

-

-

∴

﴿

∴ ( )

∴

( )

∴

...

﴿

∴

﴾

...

«

»

....

( )

( / )

∴ ( )

)

( )

∴

∴

∴

﴾

﴿

( / )

( / )

∴ ( / )

( )

( )

11/15/20

:

.

:

-

-

.

-

-



( )

:

:

:

:

:

( ) «

» : ﷺ

( )

:

:

( )

:

:

ﷺ

" : ﷺ

: -

- ﷺ

( )"

:

ﷺ

ﷺ

( / )

: ( )

( )

( / )

( )

( / )

: ( )

( )

∴  
∴

( )

. ( ) «

» : ﷺ

∴

- -

ﷺ

ﷺ

. ( ) ﷺ

∴

∴

∴

ﷺ

" : ﷺ

. ( ) "

- -

\_\_\_\_\_

( )

( )

. ( / ) : ( )

( )

- -

:

صلى الله عليه وسلم

":

." ( )"

:

:

: ...

صلى الله عليه وسلم

":

صلى الله عليه وسلم

." ( )"

...

«

» :

:

صلى الله عليه وسلم

.

:

-

-

:

." ( )«

» : صلى الله عليه وسلم

":

صلى الله عليه وسلم

-

صلى الله عليه وسلم

." ( )"

-

- 
- . ( )
  - . ( )
  - . ( )
  - . ( )

الحمد لله  
والصلاة والسلام  
على سيدنا محمد وآله

( )

:

الحمد لله  
والصلاة والسلام  
على سيدنا محمد وآله

"

. ( )"

:

---

. ( / ) : ( )  
. ( )

## المطلب الخامس

حكم زيادة (وبحمده) على (سبحان ربي العظيم)

:

" "

:

.

: ( )

( )

( )

( )

:

( )

( )

( )

:

( )

( )

( )

---

( / )	( / )	:	( )	
( / )	( / )	( / )	:	( )
( / )	( / )	( / )	:	( )
( / )	( / )	:	( )	
( / )	( / )	:	( )	
( / )	( / )	( / )	:	( )
( / )	:	( )		

:

ﷺ

:

:

» :

ﷺ

: ﷺ

. ( )

«

» :

«

:

. ( ) ( )

:

»

ﷺ

. ( )

«

» :

«

:

. ( )

:

" :

. ( )" :

:

:

( ) ( / )

\_\_\_\_\_ ( )

( ) ( / )

.

::

( / )

: ( )

.

( )

. ( / )

( / )

: ( )

∴

( ) ( / )

( )

. ( / )

:

:

.()

:

» :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

( )

.()

«

:

.()

:

- -  
:

:

:

.()"

" : :

.()"

" :

.( / )

( / )

: ( )

:

:

( )

.( / )

( / )

.

( )

.( / )

( / )

: ( )

.( / )

: ( )

.( / )

: ( )

:

صَلَّى

﴿ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ ﴾ :

» :

( ) ﴿ وَأَسْتَغْفِرُهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ﴿٢﴾ ﴾

( ) «

﴿ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ ﴾ :

«

»

( ) «

﴿ فَسَبِّحْ بِأَسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿٧٤﴾ ﴾ :

( ) ( )

( ) ( )

( ) ( )

( ) ( )

## المطلب السادس

### الاقتصار على لفظ معين في الركوع

:

:

( ) ( ) ( )  
( ) ( ) ( )

:

( )

( )

\_\_\_\_\_

:

:

:

( )

( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) ( / ) : ( )

: ( / ) : ( )

"

"

"

"

ﷺ

( / ) : .

..... :  
... « » :

..... :  
..... « ( ) » :

..... :  
..... « ( ) » :

..... :  
..... « ( ) » :

..... :  
..... « ( ) » : ﴿ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴾ (٧٦) :  
..... « ( ) » : ﴿ ... ﴾ :  
..... :  
..... « ( ) » : ﴿ ... ﴾ :

..... :  
..... « ( ) » : ﴿ ... ﴾ :

..... :  
..... « ( ) » : ﴿ ... ﴾ :

..... :  
..... « ( ) » : ﴿ ... ﴾ :

..... :  
..... « ( ) » : ﴿ ... ﴾ :

..... :  
..... « ( ) » : ﴿ ... ﴾ :

- 
- ..... ( )
  - ..... ( )
  - ..... ( )
  - ..... ( )
  - ..... ( )

:

( )

:

( )

صَلَّى

( ) .

:

( )

:

صَلَّى

)

«

» : صَلَّى

صَلَّى

( )

((

:

﴿ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴾ (٧٤)

صَلَّى

» ( )

...

» صَلَّى

:

«

» :

صَلَّى

( ) : ( / ) .

( - ) ( )

( ) : ( / ) .

( ) : ( / ) .

( )

( )

:

))

)

«

» :

:

( )

((

:

( ) «

» :

:

:

" " :

( )

:

:

(

):

-

-

:

.( / ) : ( )

.( / ) : ( )

( )

.( / ) : ( )

:

:

:

(( ( ( ) ) ) ) :

١٩٩٦

(( ( ) ) )

:

( ) ( )

## المطلب السابع الدعاء في الركوع

:

:

( )

( )

:

( )

( )

.

:

( )

∴ ( )

( )

( )

∴

:

:

.( / )

( / )

: ( )

.( / )

( / )

: ( )

.( / )

( / )

( / )

: ( )

.( / )

( / )

: ( )

))

((

)

( )

/ )

: .((

:

.(

.( / )

( / )

: ( )

.( / )

( / )

: ( )

.( / )

: ( )

( )

1998

:

:

:

:

1998

.

:

( )

1998

:

( )

:

1998

( ) " ...

:

:

---

.( / )	:	( )
.( / )	:	( )
.( / )	:	( )
.( ) ( / )		( )

:

» : ﷺ

ﷺ

. ( ) «

:

. ﷺ

:

:

:

. ( )

:

. ( )

:

: (( ))

(( )) :

(( ))

. ( )

---

.	( )
. ( / )	: ( )
.	: ( )
. ( / )	: ( )

:

. ( )

:

«

. ( )

:

:

:

«

:

:

. ( ) «

» :

:

«

. ( ( ) )

:

:

:

. ( )

. ( / ) : ( )

. : ( )

. ( )

. ( / ) ( )

. ( / ) : ( )

:

( )

:

» :

كامله  
مؤلفه

كامله  
مؤلفه

( ) «

:

( )

كامله  
مؤلفه

:

:

:

-

:

:

كامله  
مؤلفه

---

. ( / ) : ( )

. ( )

( ) ( / )

( )

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

## المطلب الثامن

### حكم قراءة القرآن في الركوع

( )      ( ) ( )      ( ) ( )      ( )

.      ( ) ( )      ( )

:

:

( )      ( )

. ( )      ( )

---

. ( / )      : ( )

( )

:

( / )      ( / )

. ( / )

. ( / )      : ( )

(      )      ( )

:

( / )      : .

. (      / )

. ( / )      ( / )      : ( )

. ( / )      : ( )

. ( / )      : ( )

. ( / )      : ( )

( / )      :

. ( / )

. ( / )      ( / )      : ( )

. ( / )      ( / )      : ( )

. ( / )      ( / )      : ( )

. ( / )      ( / )      : ( )

( )

( )

:

\_\_\_\_\_

:

:

:

عَلَيْهِ

":

( )"

:

عَلَيْهِ

":

» :

...

( )"«

عَلَيْهِ

:

:

:

( )

( / ) :

( )

( / ) :

( )

( ) ( / )

( )

.

( )

( / )

( / ) :

( )

( )

:

:

:

:

» :

( )«

.

:

:

( )

:

:

:

الحمد لله

" :

( )" "

:

الحمد لله

( )

.( / )

( / )

: ( )

.

( )

.( / )

: ( )

.

( )

.( / )

( / )

: ( )

:

. ( ) " :  
الذات

:

:

:

(( ))  
( )

:

( )

:

الذات " :

» : ...

( ) «

:

الذات

( )

				.( / )	:	( )
.( / )	( / )	( / )	( / )	( / )	:	( )
				.( / )	:	( )
				.		( )
				.( / )	:	( )

-

-

:

:

:

:

:

.

( )

.

( / ) ( / ) : ( )

- -

## المبحث الخامس

### إدراك الركوع

:

**المطلب الأول: إدراك الركعة بالركوع في صلاة الفريضة.**

**المطلب الثاني: إدراك الجمعة بإدراك الركوع الأخير.**

**المطلب الثالث: إدراك الركعة في صلاة الكسوف.**

**المطلب الرابع: مقدار ما يجزئ من الركوع لإدراك الركعة.**

**المطلب الخامس: دخول تكبيرة الركوع في تكبيرة الإحرام.**

**المطلب السادس: حكم الركوع قبل الدخول في الصف.**

**المطلب السابع: حكم قراءة الفاتحة لمن جاء والإمام راكع فأدرك الركوع فقط**

**المطلب الثامن: حكم انتظار الإمام الراكع للمسبوق.**

**المطلب التاسع: حكم تنبيه المسبوق للإمام الراكع لانتظاره.**

**المطلب العاشر: ركوع الإمام ونسيانته تسبب الركوع ثم رجوعه فيدركه المسبوق في هذا الركوع.**

**المطلب الحادي عشر: إدراك المأموم مع الإمام بعض الفاتحة ثم ركوع الإمام قبل إتمام المأموم الفاتحة.**

## المطلب الأول

### إدراك الركعة بالركوع في صلاة الفريضة

( )

( ) ( )

( )

( )

( )

:

:

( )

:

( )

" :

"

"

"

"

"

"

"

.

:

( )

"

:

"

" :

( / ) .

( / )

( / )

( ) :

( )

( / ) .

( ) :

( / ) .

( ) :

( )

اللهم

اللهم

:

( / ) .

( / )

( ) ( ) : ( )  
 ( ) ( ) ( ) ( )  
 ( ) ( ) ( )

---

( / ) : ( )  
 - - ( )

( / ) ( / )  
 ( )

( - / ) ( / )  
 ( )

:  
 ( / ) ( - / )  
 ( )

( / ) ( / )  
 ( / ) : ( )  
 ( / ) ( / ) : ( )  
 ( / ) ( / ) ( / ) : ( )  
 ( / ) ( / ) ( / ) : ( )  
 ( / ) ( / ) ( / ) : ( )

:

( )

( )

( )

( )

( )

:

:

:

ﷺ

( ) «

» :

ﷺ

:

ﷺ

ﷺ

ﷺ

( )

.( / ) : ( )

.( / ) : ( )

.( / ) : ( )

( )

.( / )

( )

.( / ) :

.( ) ( / ) ( )

.( / ) ( / ) : ( )

:

:

:

صلى الله عليه وسلم

. ( )

:

. ( )

:

صلى الله عليه وسلم

. ( )

:

:

( )

» : صلى الله عليه وسلم

:

. ( ) «

. ( ) :

. ( ) :

. ( / ) ( / ) ( / ) : ( )

. ( / ) : ( )

. ( / ) ( / ) : ( )

. ( / ) ( / ) ( / ) : ( )

. ( ) ( ) ( ) :

. ( ) ﷺ :

:

» : ﷺ : ﷺ

. ( ) «

:

. ( )

:

:

. ( )

:

:

. ( )

---

. ( / ) : ( )

" : : ( )

. ( / ) : ."

. ( / ) : ( )

( ) ( / ) ( )

" : ( ) ( / )

. ( - / ) : .

. ( / ) ( / ) : ( )

. ( / ) : ( )

. ( / ) : ( )

:

:

:

" :

( )"

:

» :

( )

«

:

ﷺ

" : ﷺ

( )"

:

( )

( ) ( / )

\_\_\_\_\_

( )

( / )

( / )

: ( )

( / )

: ( )

( / )

: ( )

( )

:

:

( )

( )

.

:

:

:

( )



:

:

-

-

.( / ) : ( )

" : : : ( )

.( / ) : "

" : : : ( )

"

"

:

":

.( / ) : "

" ( / ) ( )

( / )

( / )

"

.( / )

- -

( )

:

" :

ﷺ

( )"

...

:

( )

:

( )

:

:

:

( )

:

( )

.( / )

: ( )

( ) ( / )

( )

.( / )

( ) ( / )

.( / )

: ( )

.( / )

( / )

: ( )

.( / )

: ( )

.

: ( )

:

:

:

.

:

:

( )

:

:

:

( ) : ﴿ إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ ﴾

( ) : ﴿ وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ ﴾

« ( ) .

» : ﷺ

( ) : ( / ) .

( ) ( ) .

( ) ( ) .

( / ) ( ) ( )

. ( )

:

:

. ( )

:

:

:

. ( )

:

. ( )

:

. ( )

:

» : 

. ( ) «

---

. ( / ) : ( )

. ( / ) : ( )

. ( / ) : ( )

. : ( )

. : ( )

( ) ( / )

( )

( ) ( / )

:

. ( )

:

:

:

. ( )

شكرا  
على  
الرد

:

- -

. ( )

:

...

» :

( ) « ...

.

:

. ( ) «

» :

. ( / )

( / )

( / )

: ( )

. ( / )

: ( )

.

( )

.

( )

( )

( / )

( )

. ( / )

صَلَّى

( )

:

» :

صَلَّى

:

( ) «

:

:

صَلَّى

( )

:

( )

صَلَّى

:

:

-

:

-

:

﴿ وَقَوْمُوا لِلَّهِ ﴾ :

» :

﴿ إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ ﴾ :

﴿ قَنِتِينَ ﴾

«

»

«

»

«

( ) : ( / - ) .

( ) ( / ) .

( ) ( / ) : ( / ) ( / ) .

( ) : ( / ) .

.

•  
•

.

•  
•

.

## المطلب الثاني

### إدراك الجمعة بإدراك الركوع الأخير

:

:

- -  
:  
( ) :  
( ) ( ) - -  
( ) ( ) ( ) ( )

---

( )

.( / ) ( - / )  
( )

:

( - / ) .  
( / ) .( / )  
( / ) ( / ) ( / ) ( / ) : ( )  
( / ) ( / ) : ( )  
( / ) ( / ) ( / ) : ( )  
( / ) ( / ) ( / ) : ( )  
( / ) ( / ) ( / ) : ( )

: .

.( / )

:

( ) ( ) ( )

( )

( )

:

( )

$\frac{.( / )}{( / )} : ( )$   
( )

$.( / ) : ( - / )$   
:

- / )

$.( / ) ($   
( )

( - / )

$.( / )$   
 $.( / ) : ( )$   
 $.( / ) ( / ) : ( )$

\_\_\_\_\_

:

:

:

» : ﷺ

: ﷺ

. ( ) «

. ( )

:

:

. ( )

:

» : ﷺ

:

. ( ) «

:

. ( )

( ) ( / )

\_\_\_\_\_

( )

( ) ( / )

. ( / ) : ( )

. ( / ) : ( )

( ) ( / )

( )

( ) ( / )

. ( / ) :

( ) ( / )

. ( / ) : ( )

:

.()

:

.()

ﷺ

:

.()

:

.()

:

:

:

» :

ﷺ

.()«

:

.()

.( / )	( / )	:	( )
	.( / )	:	( )
	.( / )	( / )	:
		.( / )	:
			( )
			.( / )
		.( / )	:
			( )

:

( ) ( / )

( )

:

:

:

:

:

:

( )

:

.

:

:

:

» : ﷺ

: ﷺ

( ) «

.( / ) : ( )

.( / ) : ( )

. ( )

:

« »

( )

:

.« »:

" " : ﷺ

( )

" "

:

» : ﷺ

: ﷺ

( ) «

:

( )

:

( )

:

.( / ) : ( )

.( / ) : ( )

( ) ( / )

( / )

( )

( )

.( / ) ( / ) : ( )

-

-

.( )-

-

:

:

:

.( )

:

:

:

.( )

:

.( )

:

.( )

.( / )	( / )	:	( )
	.		( )
	.( / )	:	( )
	.( / )	:	( )
	.( / )	:	( )

( )

:

:

( )

:

( )

:

.

:

-

» : ۱۱۱۱

:

-

:

«

.

---

.( / ) ( / ) : ( )  
 . : ( )  
 .( / ) : ( )

### المطلب الثالث

#### إدراك الركعة في صلاة الكسوف

:( )

:

( )

( )

( )

.

:

( )

( )

:

:

:

( )

: .

.( / )

( / )

( / )

.( / )

( / )

( / )

: ( )

.( / )

( / )

( / )

: ( )

( / )

( / )

( / )

( / )

: ( )

.( / )

( / )

( / )

: ( )

.( / )

( / )

( / )

: ( )

			:
.	()	()	
			:
			.
			:
.	()		
			:
.	()		
			:

.

:	( / )	( / )	( / )	:
		.	( / )	
		.	( / )	:
		.	( / )	:
		.	( / )	:
		.	( / )	:
		.	( / )	:
		.	( / )	:

:

:

:

.()

:

:

.

:

.()

:

:

:

.()

:

.()

.( / )	<hr/>	( / )	:	( )
		.( / )	:	( )
		.	:	( )
		.		( )

•

•

-

-

•

•

•

•

•

•

•

•

-

-

•

- -

## المطلب الرابع

### مقدار ما يجزئ من الركوع لإدراك الركعة

( ) :  
:  
( )  
:  
:  
( ) ( ) ( )  
:  
:  
:  
( )  
:  
:  
: « <sup>عَلَى</sup> » : ( )  
\_\_\_\_\_  
( )  
( / ) ( / ) ( / ) ( / ) : ( )  
( / ) ( / ) ( / ) : ( )  
( / ) ( / ) : ( )  
( / ) ( / ) : ( )  
( / ) ( / ) : ( )  
( / ) ( / ) : ( )  
( )

. ( ) «

» : ۱۳۸۵

:

:

:

" :

( )"

:

" :

( )"

:

.

:

-

-

. -

-

.( / )

: ( )

( ) ( / )

( )

.( / )

.

( ) ( / )

( )

.( / )

.

## المطلب الخامس

### دخول تكبيرة الركوع في تكبيرة الإحرام

:

:

( )

::

( )

.(( )): الله

. :(( ))

(( ))

(( ))

.( / )

( - / )

: .

( )

( ) ( )

( ) ( ) ( )

:

( )

( )

( )

:

.

:

( )

:

.( / )

( - / )

.( / )

( / )

( / )

: ( )

.( / )

( / )

: ( )

.( / )

( / )

( / )

: ( )

.( / )

( / )

( / )

: ( )

.( / )

( / )

: ( )

: "

":

( )

.( / )

":

:

( )

."

.( / ) :

( )

:

-

-

:

: .

.( / )

( / )

( / )

( / )

: ( )

.( / )

:

:

:

( )

:

( )

:

( )

:

( )

---

.( / )	( / )	:	( )
	.	:	( )
	.( / )	:	( )
	.( / )	:	( )



:

:

. ( )

( )                      ( )                      ( )                      :

:

. ( )                      (                      )

:

. ( )

. ( / )                      :                      ( )

( )

:

:

. ( - / )                      ( )

家

. ( - / )                      .                      :

:

( )

!

:

:

. ( - / )

. ( / )                      :                      ( )

.                      :                      ( )

:

( )

:

- -

۱۳۹۸  
۱۳۹۹  
۱۴۰۰

( )

.

( / )

: ( )

. ( )

- -

## المطلب السادس

### حكم الركوع قبل الدخول في الصف

:

:

( )

( ) ( )

:

.

( )

:

( )

( )

.

---

ﷺ

( )

( )

.( / )

( - / )

.( / )

( / )

( / )

: ( )

( )

:

:

:

.( / )

( - / )

.

( )

:

( / )

.( / )

.( / ) :

: ( )

. ( ) ( ) ( )  
:  
( )  
( ) ( ) ( ) ( )

( )

( ) «

» : «

---

.( / ) ( / ) ( / ) ( / ) : ( )  
.( / ) ( / ) : ( )  
.( / ) ( / ) : ( )  
.( / ) : ( )  
.( / ) ( / ) ( / ) : ( )  
.( / ) ( / ) : ( )  
.( / ) .( / ) ( / ) : ( )  
.( / ) : ( )  
.( / ) ( / ) : ( )  
.

:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

( )

:

:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

( )

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

:

( )

:

":

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

:

( )

:

"

:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

( )

( / ) ( / ) : ( )

( / ) : ( )

( / ) : ( )

( ) ( / ) ( )

( ) ( / )

( ) ( / )

( / )

( ) ( / )

:

السلامة

( ) ( ) ( ) ( )

:

( )

:

( )

:

( )

\_\_\_\_\_

( )

( ) ( / )

( )

( ) ( / )

( ) ( / )

( / )

( / ) :

( ) ( / ) ( )

( / ) :

:

( ) ( / ) ( )

( / ) : ( / )

( )

( / ) : ( )

( )

( / ) : ( )

. ( )

:

:

:

. ( )

:

:

« : »

. ( )

:

» : « »

. ( ) «

:

» : « »

: « »

. ( ) «

:

. ( )

.( / ) : ( )

. ( )

.( ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) ( / ) : ( )

. ( )

.( / ) : ( )

:

:

» : ﷺ : ﷺ  
( ) «

:

:

( ) ﷺ

:

:

ﷺ

:

( )

:

( )

:

( )

( / )

\_\_\_\_\_ ( )

( / ) : ( )

( / ) : ( )

( )

( / ) : ( )

:

( )

:

.

:

( )

:

:

الذات

الذات

» : الذات

( ) «

:

( )

.( / ) : ( )

.( / ) : ( )

. ( )

.( / ) ( / ) : ( )

:

.

:

-

:

-

:

( )

:

الله

.

:

" :

( )" :

.

:

.

---

.( / ) : ( )  
 .( / ) : ( )

- -

## المطلب السابع

حكم قراءة الفاتحة لمن جاء والإمام راكع فأدرك الركوع فقط

( )

- ( ) -

:

:

( ) صلى الله عليه وسلم

:

:

( ) « ... » : صلى الله عليه وسلم

:

( ) « : صلى الله عليه وسلم » :

( ) : ( / ) .

( ) : ( / ) .

( ) .

( ) .

( ) .

## المطلب الثامن

### حكم انتظار الإمام الراكع للمسبوق<sup>(1)</sup>

:

:

( )

( )

( )

:

:

( )

( )

( )

( )

:

( )

.

.( / )

:

( )

.( / )

( / )

( / )

: ( )

.( / )

( / )

( / )

: ( )

.( / )

( / )

: ( )

.( / )

( / )

: ( )

.( / )

: ( )

.( / )

( / )

: ( )

.( / )

( / )

: ( )

.( / )

( / )

: ( )

•  
—

:

:

:

.()

:

:

:

.

.()

1988  
1989  
1990

:

:

.()

:

.()

:

.()

.( / ) : ( )

. : ( )

.( / ) : ( )

.( / ) : ( )

.( / ) : ( )

:

( )

:

﴿وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ﴾ :

عَبَدَتِكَ

رَبِّهِ أَحَدًا ﴿﴾ ( )

( )"

":

:

:

:

:

عَلَيْهِ

( )

:

( )

:

:

:

( )

( ) : ( / ) .

( ) ( ) .

( ) : ( / ) ( / ) .

( ) : ( / ) .

( ) : ( / ) .

( ) : .

:

:

( )

:

:

( )

:

:

:

﴿وتعاونوا على البرِّ والتقوى﴾<sup>(١)</sup>

:

( )

:

» : ﷺ

( )«

.( / ) : ( )

.( / ) : ( )

.( ) ( )

.( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( )

( / )

ﷺ

.( / )

:

( )

:

» :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

( ) «

:

( )

:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

( )

:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

.

.( / ) : ( )

( / ) ( )

( )

( / )

( ) ( / )

( ) ( / )

( )

.( ) ( / )

( ) ( / )

( )

.( / )

. ( )

:

:

. ( )

:

.

:

-

-

.

---

. ( / ) : ( )  
. ( / ) ( / ) : ( )

- -

## المطلب التاسع

### حكم تنبيه المسبوق للإمام الراكع لانتظاره

:

- -

: ﴿إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ﴾<sup>(١)</sup>

:

«<sup>(١)</sup> ...»

: :

:

: :

:

---

( ) ( )

. ( ) ( )

( )

( ) :

( )

. - -

.( / ) ( )

.( / ) : ( )

.( / ) : ( )

- -

## المطلب العاشر

ركوع الإمام ونسيانه تسبيح الركوع ثم رجوعه فيدركه المسبوق  
في هذا الركوع

:

:

( )

. ( )

. ( )

( )

:

. ( )

:

:

:

. ( )

:

. ( )

. ( / )

( / )

: ( )

. ( / )

: ( )

. ( / )

: ( )

. ( / )

( / )

: ( )

.

: ( )

. ( / )

: ( )

. ( / )

( / )

: ( )

. ( )

:

:

. ( )

:

. ( )

:

. ( )

:

- -

.

---

. ( / ) : ( )

. ( )

. ( / ) : ( )

. ( )

- -

## المطلب الحادي عشر

### إدراك المأموم مع الإمام بعض الفاتحة ثم ركوع الإمام قبل

#### إتمام الفاتحة

( ) :

( )

:

:

ﷺ

:

:

( ) « ... » : ﷺ

:

( ) «

» : ﷺ

( / ) ( / ) ( / ) ( / ) : ( )

( / ) : ( )

( )

( )

## المبحث السادس

### السهو في الركوع

:

**المطلب الأول: نسيان الركوع وتذكره في السجود.**

**المطلب الثاني: نسيان الركوع وتذكره في الركعة الثانية.**

**المطلب الثالث: نسيان التكبير للركوع.**

**المطلب الرابع: نسيان تسبيح الركوع.**

**المطلب الخامس: نسيان قول سمع الله لمن حمده.**

**المطلب السادس: نسيان قول ربنا ولك الحمد.**

**المطلب السابع: نسيان رفع اليدين للركوع أو الرفع منه.**

**المطلب الثامن: قول (الله أكبر) بدلاً من (سمع الله لمن حمده).**

**المطلب التاسع: زيادة ركوع في ركعة سهواً.**

**المطلب العاشر: الإتيان بتسبيح السجود في الركوع.**

**المطلب الحادي عشر: الإتيان بقول غير مشروع في الركوع أو الرفع منه.**

**المطلب الثاني عشر: الشك في الإتيان بالركوع.**

## المطلب الأول

### نسيان الركوع وتذكره في السجود

( ) :

.

( ) : »

« ( ) .

---

( ) : ( / ) .

( / ) ( / ) ( / ) ( / ) : ( / ) ( / )

( / ) ( / ) ( / ) ( / ) ( / ) ( / )

( / ) ( / ) ( / ) ( / ) ( / ) ( / ) ( / ) ( / )

## المطلب الثاني

### نسيان الركوع وتذكره في الركعة الثانية

:

:

( )

:

( )

:

( )

:

( )

( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) ( / ) : ( )

\_\_\_\_\_

:

:

. ( )

:

.

:

. ( )

:

.

:

. ( )

:

. ( )

		( / )	:	( )
		. ( / )	:	( )
. ( / )		( / )	:	( )
	. ( / )	( / )	:	( )

:

:

:

:

:

:

( ).

.

-

-

.

( / )

( )

- -

## المطلب الثالث

### نسيان التكبير للركوع

:

:

( ) ( ) ( )

:

( )

:

( )

:

:

:

:

صلى الله عليه وسلم

( )

---

.	( / )	:	( )
.	( / )	:	( )
.	( / )	:	( )
.	( / )	:	( )
.	( / )	:	( )
.	( / )	:	( )

:

:

.( )"

"

١٤٣٥  
١٤٣٦

:

.( )

:

.

:

.( )

:

.

:

:

١٤٣٥  
١٤٣٦

" :

( )

( )

.( / ) :

( )

.( / ) :

( )

( )

١٤٣٥  
١٤٣٦

.( / ) :

( )

:

» : ﷺ :

( ) «

:

- -

ﷺ

( )

:

( )

:

- -

:

- ( ) «

» :

ﷺ

( / )

ﷺ

( )

.( ) ( / )

( )

( ) ( / )

( )

.( / )

.( / ) : ( )

.( / ) : ( )

. ( )

- -

## المطلب الرابع نسيان تسبيح الركوع

:

:

( ) ( ) ( )

:

( )

:

\_\_\_\_\_

:

:

:

المطلب الرابع

( )

:

( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) : ( )

:

( )

:

( )

:

:

:

۱۳۹۶

"

"

:

:

:

:

"

۱۳۹۶

( )"

---

( / )	:	( )
( / )	:	( )
.		( )

:

» ﴿

. ( ) «

:

﴿

. ( )

:

. ( )

:

- -

. - - ( ) «

» :

﴿

---

. ( )  
 . ( / ) : ( )  
 . ( / ) : ( )  
 . ( )

- -

## المطلب الخامس

### نسيان قول (سمع الله لمن حمده)

: ( )

( ) ( )

:

:

( )

:

( )

:

:

:

:

٤٤٤

( )

( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

:

:

"

"

۱۳۸۶

:

"

" :

( )

:

.

:

( )

:

.

:

" :

:

"

---

( / ) : ( )  
 ( / ) ( / ) : ( )

:

۱۳۹۳

" :

( )

:

» : ۱۳۹۳

( ) «

:

- - ۱۳۹۳

( )

:

( )

( )

:

- -

:

( ) «

» :

۱۳۹۳

---

.	( )
.	( )
.( / )	: ( )
.( / )	: ( )
.	( )

## المطلب السادس

### نسيان قول ربنا ولك الحمد

: ( )

( )

:

( )

:

( )

:

( )

:

\_\_\_\_\_

:

:

:

سنة

( )

( )

\_\_\_\_\_

( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) ( )

( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) : ( )

:

:

( )"

"

۱۳۸۵  
۱۳۸۶

:

( )

:

.

:

( )

( )

:

.

---

.	( )
.( / )	: ( )
.( / )	: ( )

:

:

:

۱۹۸۳

" :

( )"

:

» : ۱۹۸۳

:

( )«

:

- -

۱۹۸۳

( )

:

( )

:

- -

:

( )«

» :

۱۹۸۳

---

.	( )
.	( )
.( / )	: ( )
.( / )	: ( )
.	( )

- -

## المطلب السابع

نسبىان رفع اليدين للركوع والرفع منه<sup>(1)</sup>

( )

\_\_\_\_\_

:

بسم الله

( )

:

( )

:

( )

:

( )

\_\_\_\_\_ ( )

:

( / ) ( / ) ( / ) ( / ) : ( )

( / ) : ( )

( / ) : ( )

( / ) : ( )

( / ) : ( )

## المطلب الثامن

قول الله أكبر بدلاً من سمع الله لمن حمده<sup>(1)</sup>

:

:

( ) ( ) ( )

:

( )

:

( )

---

( )

:

:

:

( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) ( / ) : ( )

\_\_\_\_\_

:

:

:

.()

:

.()

:

.

:

( )

.()

:

.

.( / )	( / )	<u>( / )</u>	:	( )
.( / )	( / )	( / )	:	( )
		.( / )	:	( )

:

. ( ) «

:

» : 1991  
1992  
1993

:

. ( )

:

- -  
( ) ( )

:

.

---

. ( )  
( / ) : ( )

## المطلب التاسع

### زيادة ركوع في ركعة سهواً

( )

:

:

صلى الله عليه وسلم

": صلى الله عليه وسلم

: :

:

» :

: « » :

( )"

: «

( )

:

:

( )

:

( )

:

( )

( / )

( / )

( / )

( / )

: ( )

( / )

( )

( / )

: ( )

( / )

: ( )

( / )

: ( )

( / )

: ( )

## المطلب العاشر

### الإتيان بتسليم السجود في الركوع

:

:

( ) ( ) ( ) ( )

.

:

( )

( )

.

:

\_\_\_\_\_

:

:

( ) « : ﷺ »

« ( ) .

( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) ( / ) : ( )

( / ) : ( )

. ( )

:

.

:

.()

:

.

:

.()

:

.

:

:

:

.()«

» : ۱۳۹۶

.( / )	<u>( / )</u>	:	( )
	.( / )	:	( )
	.		( )

:

( )

:

( )

:

:

- -

.

---

. - ( )  
. - ( )

- -

## المطلب الحادي عشر

الإتيان بقول غير مشروع في الركوع أو في الرفع منه

:

:

( )

:

( )

:

:

( )

( )

.

:

( )

( )

( )

( / ) ( / ) ( / ) : ( )  
( )

( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) : ( )

\_\_\_\_\_

:

:

:

» : *الحل*  
( ) «

:

( )

:

.

:

( )

:

.

:

:

( ) ( / )

\_\_\_\_\_

( )

( / ) :

( / ) :

. ( ) «

» :  $\frac{1}{2} \frac{1}{3}$

:

:

. ( )

:

. ( )

:

- -

:

.

\_\_\_\_\_ . ( )

. ( / ) ( / ) : ( )

. ( / ) ( / ) : ( )

- -

## المطلب الثاني عشر

### الشك في الإتيان بالركوع

.

: :

:

:

( ) ( )

( ) ( ) ( )

:

( ) ( ) ( )

\_\_\_\_\_

: ( )

.( / - )

.( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) ( / ) : ( )

.( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) ( / ) : ( )

:

( )

⋮  
\_\_\_\_\_

:

:

» : ۱۹۹۹

:

( ) «

:

» : ۱۹۹۹

( ) «

۱۹۹۹ :

:

( ) « » : ۱۹۹۹

.( / ) ( / ) ( / ) \_\_\_\_\_ ( / ) : ( )

( ) ( / ) ( )

: ( ) ( / ) ( )

.( ) ( / ) . ( )

: ( ) ( / ) ( )

( / ) ( / )

( / )

:

( )

:

( )

:

( )

:

:

» : ﴿

( ) «

:

:

( )

:

:

( )

:

---

.( / )	( / )		: ( )
		.( / )	: ( )
.( / )	( / )	( / )	: ( )
( )	( / )		( )
		.( ) ( / )	
		.( / )	: ( )
		.	( )

:

.()

:

.()

:

.()

:

.()

:

.

:

- -

:

.( / )

.( / ) : ( )

: ( )

.( / ) : ( )

: ( )

- -

1000

.



⋮  
\_\_\_\_\_

:

:

:

⋮  
( )

:

⋮  
( )

:

:

:

⋮  
( )

:

⋮

:

⋮  
( )

⋮  
( / )

⋮  
( / )

⋮  
( / )

⋮  
( )

⋮  
( )

⋮  
( / )

⋮  
( )

⋮  
( )

.

( )

( )

.

:

( )

:

( )

:

( )

:

":

( )

:

:

.( / ) : ."

.

: ( )

.( / )

: ( )

.

: ( )

.( / )

: ( )

( )

:

.

:

-

-

:

:

:

:

(( ))

:

(( )):

.( / ) : ( )

- -

## **المبحث السابع**

### **الركوع عن سجود التلاوة**

:

**المطلب الأول: الركوع عن سجود التلاوة داخل الصلاة.**

**المطلب الثاني: الركوع عن سجود التلاوة خارج الصلاة.**

## المطلب الأول

### الركوع عن سجود التلاوة داخل الصلاة

:

:

( )

:

( ) ( ) ( )

\_\_\_\_\_

:

:

:

( ) ( ) بسم الله الرحمن الرحيم

.

\_\_\_\_\_

( / ) : ( )  
( / ) : ( )  
( / ) : ( )  
( / )  
( / ) : ( )  
( / ) ( / ) ( / ) : ( )  
( / ) ( / ) ( / ) : ( )  
( / ) ( / ) : ( )

( )

:

:

وَحَرَّارِكَمَا :

( )

وَأَنَابَ ( )

:

:

:

( )

:

( )

:

( )

( / )

( / )

( )

( )

( )

( / )

:

( )

( / )

:

( )

( / )

:

( )

( )

( / )

( )



:

. ( )

:

. ( )

:

۱۳۹۳  
۲۰۱۵

. ( )

:

- -

:

.

---

. ( / )	:	( )
. ( / )	:	( )
.	:	( )

- -

## المطلب الثاني

### الركوع عن سجود التلاوة خارج الصلاة

:

:

( ) ( ) ( )

( )

:

( )

( )

:

\_\_\_\_\_

:

:

:

( )

( / ) ( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) : ( )

( / )

( / ) ( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) : ( )

( / ) : ( )

:

( )

:

( )

:

-:

:

( ) : ﴿ وَخَرَزَاكِعَا وَأَنَابَ ﴾

:

( )

:

:

( )

( / )

( / )

( / )

( / )

: ( )

( / )

: ( )

( )

( )

( / )

: ( )

( / )

( / )

: ( )

( )

:

:

:

- -

.

---

. ( / ) : ( )

- -

## **المبحث الثامن**

### **عدم متابعة الإمام في الركوع**

:

**المطلب الأول: مسابقة الإمام في الركوع.**

**المطلب الثاني: موافقة الإمام في الركوع.**

**المطلب الثالث: التأخر عن الإمام في الركوع.**

# المطلب الأول

## مسابقة الإمام في الركوع

:

:

:

( )

:

» : ﷺ ﷺ

:

: « ( )

:

» : ﷺ ﷺ

( ) «

:

» : ﷺ ﷺ

( ) «

:

( )

:

---

( / ) : ( )

( ) ( / ) ( )

( / ) ( ) ( / )

( ) ( / ) ( )

( / ) ( / ) ( / ) ( / ) ( / )

( / ) ( / ) ( / ) ( / ) ( / ) ( / )

( / ) ( / ) ( / ) ( / ) ( / ) ( / ) ( / ) ( / )

( )

( )

:

( )

:

:

:

( )

( )

( )

( )

:

( )

( )

( )

( )

( / ) : ( )

. : ( )

( / ) ( / ) ( / ) : ( )

.( / )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) ( / ) : ( )

( )

: .

.( / ) ( / )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) : ( )

⋮  
\_\_\_\_\_

⋮

⋮

⋮

» :  $\frac{d^2x}{dt^2}$        $\frac{d^2x}{dt^2}$

. ( ) «

⋮

$\frac{d^2x}{dt^2}$

. ( )

⋮

.

⋮

. ( )

⋮

.

\_\_\_\_\_

. ( / )

. ( )  
( / ) : ( )  
. ( / ) : ( )

. ( )

:

:

.

:

. ( )

:

.

:

:

:

» : ﷺ ﷺ

. ( ) «

:

. ( )

---

. ( / ) : ( )  
 . ( / ) : ( )  
 . : ( )  
 . ( - / ) ( )

:

» : ﴿﴾ :

. ( ) «

:

. ( ) :

:

: ﴿﴾

. ( )

:

. ( )

:

. ( )

:

. ( )

\_\_\_\_\_

. ( )

. ( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( ) ( / ) ( )

( / ) ( / ) ( )

. ( / ) : ( )

. ( / ) ( / ) : ( )

. ( / ) : ( )

- -

:

( )

:

( )

:

-

-

:

:

.

-

-

:

.

:

:

.

---

( / ) : ( )

.( / ) : ( )

- -

:

:

:

( )

:

» : ﷺ

ﷺ

:

:

. ( ) «

:

» : ﷺ

ﷺ

. ( ) «

:

» : ﷺ

: ﷺ

. ( ) «

.( / ) : ( )

. ( )

. ( )

. ( )

:

:

( )

:

:

:

"

"

( )

:

( )

:

:

:

-

-

:

( )

( )

.

.( / ) : ( )

.( / ) ( / ) ( )

( / ) : ( )

.( / ) : ( )

. ( )

:

:

:

:

. ( )

:

. ( )

( / )

( / )

( / )

: ( )

. ( / )

( )

## المطلب الثاني

### موافقة الإمام في الركوع

:

:

:

:

( )

.

:

:

:

( )

( )

.

:

( )

( )

( )

.

---

.( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

( )

( )

:

.

:

\_\_\_\_\_

:

:

:

» : <sup>الذات</sup> <sub>الذات</sub>

<sup>الذات</sup> <sub>الذات</sub>

:

:

( ) «

:

:

( ... ... )

:

( )

:

( )

«

»

.( / ) : ( )

.( / ) : ( )

. ( )

.( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

:

لله

: لله

! » :

. ( ) « ...

:

:

. ( )

:

. ( )

:

. ( )

:

:

:

( ) ( / )

. ( / )

( )

: ( )

( )

. ( / )

( / )

: ( )

:

ﷺ

: ﷺ

:

» :

:

...

: ﷺ

.( )«

:

"

" :

"

"

( )

:

:

ﷺ

" :

ﷺ

.( )" "

ﷺ

:

.( )

( ) ( / )

( )

.( / ) :

( )

( ) ( / )

( )

( ) ( / )

.( / )

:

( )

:

«

»

:

»

:

»

«

»

»

...

:

:

:

:

»

«

»

:

»

:

( )

»

»

»

.

( )

.

( )

»

( / )

»

»

( / )

»

.

( )

:

:

:

:

. ( ) «

...

» : ﷺ

:

. ( ) «

» :

ﷺ

:

:

:

. ( )

:

. ( )

:

. ( )

:

:

. ( ) ( / )

( ) ( / )

( )

( )

. ( / )

. ( / ) : ( )

. ( / ) : ( )

. ( / ) : ( )

:

: ﴿﴾

. ( )

:

» ﴿﴾

: ﴿﴾

. ( ) «

:

. ( )

:

:

- -

:

( ) ﴿﴾

.

---

. ( )  
 . ( )  
 . ( / ) : ( )  
 . ( )



## المطلب الثالث

### التأخر عن الإمام في الركوع

:

:

:

:

:

( )

( )

:

:

:

( )

( )

.

:

( )

( )

( )

.

---

.( / ) : ( )

.( / ) ( / ) ( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) ( / ) ( / ) : ( )

\_\_\_\_\_

:

:

:

» : ۱۰۰۰

: ۱۰۰۰

. ( ) «

:

. ( )

:

۱۰۰۰

.

:

. ( )

:

.

\_\_\_\_\_

( )

. ( / ) : ( )

. ( / ) ( / ) : ( )

.()

:

:

.()"

"

:

:

:

» : ﷺ

ﷺ

:

:

.()«

:

.()

«

» :

:

.()

:

.()

---

.( / )	:	( )
.	:	( )
.	:	( )
.( / )	( / )	:
.( / )	:	( )
.( / )	:	( )

- -

:

:

.

:

:

:

. ( )

:

.

. ( / )

( / )

( / )

\_\_\_\_\_ ( / ) : ( )

- -

## **المبحث التاسع**

### **ركوع ذوي الأعذار**

:

**المطلب الأول: ركوع المريض.**

**المطلب الثاني: ركوع الراكب.**

## المطلب الأول

### ركوع المريض

:

:

:

( )

( )

( )

( )

( )

( )

:

﴿ الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ ﴾ ( ) :

:

.( )

:

.( )

( )

.( / )

( / ) :

( / )

( / )

( / )

( / ) :

.( / )

.( / ) :

.( / )

.( / ) :

.( / ) :

.( )

( )

.( / )

:

.( / ) :

( )

-

-

":

."

:

«

: «

."»

»:

:

."

«

:

«

«

."

...

:

.

«

":

."

.( / )	:	( / )	( )
.( ) ( / )			( )
	.( / )	:	( )
( ) ( / )			( )
	.( ) ( / )		
	.( / )	:	( )

:

( ) : ﴿ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا ﴾ ( )

( )

( ) : ﴿ فَأَنْقُوا لِلَّهِ مَا اسْتَطَعْتُمْ ﴾ .

:

:

( )

:

:

( )

( )

:

» : ﷺ ﷺ

( ) « .

. ( / ) : ( )

. ( ) ( )

. ( ) ( )

. ( / ) ( / ) : ( )

. ( / ) : ( )

( / ) ( / ) ( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) ( / ) ( / )

. ( / )

. ( )

:  
· ( ) «

۱۹۸۵

:

»

:

» : ۱۹۸۵

· ( ) «

:

·

:

:

:

:

( )

·

( ) ( / )

( )

· ( / )

( ) ( / )

( )

· ( / )

· ( / )

· ( / )

( / )

: ( )

:

( )

( ) ( )

\_\_\_\_\_

:

:

:

( )

:

:

﴿قَوْمُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ﴾

:

( )

:

.

---

( / )	( / )	:	( )
( / )	( / )	:	( )
( / )	( / )	:	( )
( / )	( / )	:	( )
		:	( )

:

( )

:

:

:

:

( )

:

:

:

:

( ) : ﴿قَوْمُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ﴾ ( )

:

" :

( )"

( / ) : ( )

. : ( )

. ( )

( / ) ( )

:

اللهم صل على محمد

:

اللهم صل على محمد

.()«

»

:

:

اللهم صل على محمد

.()

:

.()«

» : اللهم صل على محمد

:

.()

:

.()

:

.()

---

.	( )
.( / )	: ( )
.	( )
.( / )	: ( )
( / )	: ( )
.( / )	: ( )

.( / )

- -

•  
•

•  
•

•

- -

## المطلب الثاني

### ركوع الراكب

:

( ):

:

:

:

( )

:

( ) ( )

:

:

---

( )

( / ) :

( )

( / )

( / )

( / )

( / ) :

( )

.

:

( )

( )

:

.

:

( )

( )

( )

( )

.

:

\_\_\_\_\_

:

:

:

» :

ﷺ

ﷺ

( ) «

:

( )

.( / )

( / )

: ( )

.

: ( )

.( / )

( / )

( / )

: ( )

.( / )

( / )

: ( )

.( / )

( / )

: ( )

:

( )

( / )

( )

( )

( / )

"

.( )

( / )

.( / )

: ( )

⋮

⋮  
( )

⋮

⋮  
( )

⋮

⋮

⋮

⋮  
( )

⋮

⋮  
( )

⋮

⋮  
( )

⋮

⋮

⋮  
( )

---

⋮  
( / )      ⋮      ( )

⋮  
( )      ( / )

( / )

⋮  
( / )      ⋮      ( )

⋮  
( / )      ⋮      ( )

( )      ( / )

⋮  
( / )      ⋮      ( )

:

( )

:

( )

:

( )

:

:

:

:

( ) : ﴿قَوْمُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ﴾

( / ) : ( )

. : ( )

. : ( )

. ( ) ( )

:

" : :

( )"

:

:

﴿

:

﴾

( )«

»

:

( )

:

﴿

:

» :

!

:

( )«

:

( )

( / )

:

( / )

( )

( )

( / )

( / )

:

( )

( / )

( )

( / )

( / )

:

( )

( / )

:

( )

:

» :

.( )«

:

( ).

:

( )

:

:

( ) : ﴿ فَأَنقُوا لِلَّهِ مَا اسْتَطَعْتُمْ ﴾

.( )«

» :

( ) ( / )  
( / ) ( / )

---

( )  
( / ) : ( )  
( / ) : ( )  
( ) ( )  
( )

( ) ; ( )

:

:

( ) ( )

( )

( )

( )

( / ) :

( )

:

:

:

( / ) : .  
( / ) ( / )

( / )

( / )

:

( / ) : .  
( / ) ( / )

( / )

( / )

:

( / ) : .  
( / ) ( / ) ( / ) ( / ) ( / )

( / ) : .

( )

( / ) : .

( )

( / ) : ( )

( / ) ( / )

( / ) : ( )

:

( )

( )

( )

:

( )

:

:

﴿ وَاللَّهُ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُولَؤُوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴾ (١١٥)

:

" :

( )"

( / ) ( / ) ( / ) ( / ) : ( )

( / )

( / ) : ( )

( / ) : ( )

( / ) ( / ) ( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) ( / )

( )

( / ) : ( )

:

﴿ فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا أَوْ رُكْبَانًا فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ كَمَا عَلَّمَكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا

تَعْلَمُونَ ﴿٣٣٦﴾ ( )

:

" : :

( ) "

:

" : ﷺ

" : ( ) "

( ) "

:

" : ( ) ﷺ

( ) "

ﷺ

( ) ( )

( ) : ( / )

( ) ( / ) ( )

( / ) ( )

( )

: . :

( / )

( ) ( / ) ( )

:

المجلس

:"

.( )"

:

المجلس

"

( )

المجلس

.( )"

:

.( )

\_\_\_\_\_

"

:

( )

.( / )

( ) ( / )

( )

المجلس

.( / )

.

:"

( / )

( )

( / )

"

.( / )

.

.( / )

: ( )

: :

: :

( )

( )

» : ﴿ وَقَوْمُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ ﴾ ( )  
( ) «

( )

":

( )

( )

( )

( / ) ( / ) ( / ) : ( )

.( / )

.( / ) : ( )

. ( )

. ( )

.( / ) : ( )

": ( )

.( / ) : "

.( / ) : ( / ) ( )

.( / ) : ( )

()

()

·()

" :

·()"

:

·

:

:

·()

·

·( / ) \_\_\_\_\_ : ( )

·( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) ( / ) ( / ) : ( )

·( / ) ( / ) ( / )

· ( )

·( / ) : ( )

## المطلب الثالث

### ركوع الفائف<sup>(1)</sup>

( )

:

:

:

( )

:

:

( )

( )

---

( )

( / ) : ﴿فَإِنْ حَفِظْتُمْ فَبِإِلَهِكُمْ تُكَلِّمُونَ﴾ .

( / )

( / )

: ( )

( / )

( / )

( / )

( / )

: ( )

( / )

( / )

( / )

( / )

( / )

( / )

: ( )

( / )

( / )

( / )

( / )

( / )

: ( )

:

:

﴿ فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا أَوْ رُكْبَانًا فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ كَمَا عَلَّمَكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا

تَعْلَمُونَ ﴿٣٣٦﴾ (١)

:

": :

( )"

:

» : ﷺ

( )«

":

( )"

.( ) ( )

.( / ) : ( / ) ( )

.( ) ( / ) ( )

.( ) ( / ) ( )

:

": :

."

:

» :

۱۹۸۶

:

:

«

.()

...

:

۱۹۸۶

.()

:

.()

:

.()

.( / ) : ( )

( ) ( / )

( )

( / )

.

( / )

.( / ) : ( )

( )

.( / ) : ( )

## المطلب الرابع الركوع في الزحام

:

:

( )

( )

:

( )

( )

:

( )

( )

( )

---

.( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) : ( )

.( / ) : ( )

:

( )

( )

( )

( )

( )

\_\_\_\_\_

:

:

( )

:

.

:

:

:

» :

۱۹۹۰

( ) «

\_\_\_\_\_  
.( / ) : ( )

.( / ) : ( )

.( / ) ( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) : ( )

( / ) . ( / ) ( )

:

.

:

﴿ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا ﴾ :

( )

﴿ وَسَعَهَا ﴾ ( ) .

:

( ) .

:

:

" :

:

" .

:

:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

( / ) ( / ) : ( )

( ) .( ) ( )

: ( / ) : ( )

:

( / ) : .

:

:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

:

( )

:

( )

:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

" :

( )"

:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

( )

:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

" :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

( )"

( ) ( / )

( )

.( / ) ( / )

.( / )

: ( )

( ) ( / )

( )

.( / )

.

( / )

:

.

.( / )

: ( )

( / )

( / )

( )

( / )

( )

.( / )

.

:

.()

:

.()

:

.()

:

.()

:

.()

.( / )	<hr/>	( / )	:	( )
		.( / )	:	( )
.( / )		( / )	:	( )
		.( / )	:	( )
		.	:	( )

-

-

:

:

.

- -

## **المبحث العاشر**

### **عدد الركوعات في صلاة الكسوف**

## المبحث العاشر

### عدد الركوعات في صلاة الكسوف

:

:

( ) ( )

( ) ( )

( ) ( ) ( )

:

:

( )

( )

---

		( / )	( )
		( / )	: ( )
	( / )	( / )	: ( )
		( / )	: ( )
( / )	( / )	( / )	: ( )
	( / )	( / )	: ( )
	( / )	( / )	: ( )
		( / )	: ( )
	( / )	( / )	: ( )

( )

( )

( ) ( )

( )

( )

:

( )

( )

:

\_\_\_\_\_

:

:

:

...

" :

...

( )"

:

...

:

" :

:

...

...

...

( )"

...

\_\_\_\_\_

( )

:

( / )

( / )

( )

( / )

( )

( / )

( )

( / )

( )

( / )

( / )

( )

( / )

( )

( / )

( / )

( )

( ) ( / )

( )

( ) ( / )

( )

:

:

:

:

( )

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

( )

:

( )

---

( / ) : ( )  
 . : ( )  
 ( )

( / )

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

:

( / )

( / )

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله

( )

:

:

:

( )

الحمد لله

:

( )

:

:

:

الحمد لله

" :

( )

...

الحمد لله

( )" :

" :

:

الحمد لله

" :

( )" :

" :

... "

. ( / ) ( / ) ( / ) : ( )

. ( / ) ( / ) : ( )

. ( / ) ( / ) : ( )

. ( ) ( / ) ( )

. ( ) ( / ) ( )

. ( ) ( / ) ( )

:

.()

:

()

.()

:

:

.()«

»:

...

:

.()

.( / )

( / )

: ( )

.( / )

: ( )

.( / )

:

( / )

( )

( ) ( / )

( / )

( )

( ) ( / )

( ) ( / )

. ( / )

"

":

.( / )

.( / )

: ( )

١٤٣٥  
١٤٣٦

:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

. ( ) .

:

- -

:

. ( )

:

. ( )

:

:

: ( )

( ) :

.

. ( )

:

.( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) : ( )

.( / ) ( / ) ( / ) : ( )



## **الفصل الثاني**

### **الأحكام المتعلقة بالرفع من الركوع في الصلاة**

:

**المبحث الأول : حكم الرفع من الركوع.**

**المبحث الثاني : المجزئ في الرفع من الركوع.**

**المبحث الثالث : مقدار الرفع من الركوع.**

**المبحث الرابع : حال اليدين بعد الرفع من الركوع.**

**المبحث الخامس : أذكار الرفع من الركوع.**

## **المبحث الأول**

### **حكم الرفع من الركوع**

# المبحث الأول

## حكم الرفع من الركوع

:

:

( ) ( ) ( )

:

( ) ( ) ( ) ( )

:

:

:

:

﴿ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا ﴾<sup>(١)</sup>.

( ) : ( / ) ( / ) .( / )  
( ) : ( / ) ( / ) .( / )  
( ) : ( / ) ( / ) .( / )  
( ) : ( / ) ( / ) .( / )  
( ) : ( / ) ( / ) .( / )  
( ) : ( / ) ( / ) .( / )  
( ) : ( / ) ( / ) .( / )  
( ) : ( / ) ( / ) .( / )  
( ) : ( / ) ( / ) .( / )  
( ) : ( / ) ( / ) .( / )

:

( )

:

:

.

:

( )

الحمد لله

:

:

( )

:

( )

"

" :

:

( )

:

( )

:

" : الحمد لله

( )"

.( / ) : ( )

. ( )

. ( )

. ( )

. ( )

.( / ) ( / ) : ( )

. ( )

:

.()

:

.()

:

:

:

«

» : *شاه*

.()« » :

:

.()

" "

:

()«

» : *شاه*

.()

:

.()

\_\_\_\_\_  
.( / ) : ( )

( / ) : ( )

. ( )

.( / ) ( / ) ( / ) : ( )

. ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) : ( )

∴

( )

∴

- -

∴ «

» ∴

∴

.

---

.( / ) ∴ ( )

- -

## **المبحث الثاني**

### **المجزئ من الرفع من الركوع**

## المبحث الثاني

### المجزئ من الرفع من الركوع

:

:

( )

:

( ) ( ) ( )

:

:

( )

:

"

عَلَيْهِ

"

:

:

:

«

» :

عَلَيْهِ

( ) «

» :

---

( / )	( / )	:	( )
( / )	( / )	:	( )
( / )	( / )	:	( )
( / )	( / )	:	( )
( / )	( / )	:	( )
( / )	( / )	:	( )

:

( )"

"

ﷺ

:

» : ﷺ

:

( ) «

- -

:

- -

» :

ﷺ

«

»

«

( )

.

\_\_\_\_\_

( )

"

":

( )

( / )

( )

( / )

.( / )

( / )

: ( )

- -

## المبحث الثاني

### مقدار الرفع من الركوع

:

**المطلب الأول: مقدار الرفع من الركوع في الفرض.**

**المطلب الثاني: مقدار الرفع من الركوع في التطوع.**

**المطلب الثالث: مقدار الرفع من الركوع في صلاة الكسوف.**

# المطلب الأول

## مقدار الرفع من الركوع في الفرض

بسم الله

:"

( )"

:

:

( )

( )

( )

:

( )

( )

:

\_\_\_\_\_

:

:

\_\_\_\_\_ : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

:

" : ﷺ

ﷺ

( )"

:

"

" :

:

( )"

:

:

( )

:

( )

:

( )

( )

:

:

( )

---

.

( )

( / )

:

( )

.

( )

( / )

:

( )

.

( )

( / )

:

( )

.

:

( )

.()

:

.()

:

.()

:

.()

:

.()

:

:

:

.()

:

.()

:

.()

:

.( / )

( / )

( / )

: ( )

.( / )

: ( )

.( / )

( / )

: ( )

.

: ( )

.

: ( )

.( / )

( / )

( / )

: ( )

.( / )

: ( )

.( / )

: ( )

( )

:

:

:

:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

( )

:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

" :

( )"

:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

" :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

( )"

:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

" :

:

( )"

.( / ) : ( )

( ) ( / ) ( )

.( ) ( / )

.( / ) : ( )

. ( )

.( / ) : ( )

:

» : ﴿﴾ ﴿﴾

. ( ) «

:

﴿﴾

.

. ( ) "

" :

:

- -

:

" :

. ( ) " !

.

. ( ) ( / )

---

	( )
. ( / )	: ( )
. ( / )	: ( )

- -

## المطلب الثاني

### مقدار الرفع من الركوع في التطوع

.

-

-

بسم الله الرحمن الرحيم

:

بسم الله الرحمن الرحيم

" ( ) " ... " . ( ) " . ( ) "

( )

---

( )  
: ( )  
( / ) ( / ) ( / ) : ( )  
( / ) ( / ) ( / ) : ( )

### المطب الثالث

#### مقدار الرفح من الركوع في الكسوف

:

:

( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )

.

:

( ) ( )

---

( / ) ( / ) : ( )  
( / ) ( / ) ( / ) ( )  
( / ) ( / ) ( / ) : ( )  
( / ) : ( )  
( / ) ( / ) : ( )  
( / ) : ( )  
( / ) : ( )

\_\_\_\_\_

:

( )

.

:

:

:

" :

ﷺ

( )"

:

( )

:

" :

( )"

( )

( )

( / ) :

( )

( ) ( / )

ﷺ

:

.()

:

:

.()

.()

:

:

":

...

.()()"

:

- -

:

.

":

( / )

: ( )

: "

":

.( / )

( )

.( / )

: ( )

.( / )

: :

( )

( / )

( )

.( ) ( / )

( )

- -

## **المبحث الرابع**

### **حال اليدين بعد الرفع من الركوع**

## المبحث الرابع

### حال اليدين بعد الرفع من الركوع

:

:

( )

( )

( )

( )

( )

:

( )

:

( )

.

.

.( / )

( / )

( / )

( / )

: ( )

.( / )

( / )

( / )

: ( )

.( / )

( / )

: ( )

.( / )

( / )

: ( )

.( / )

: ( )

.( / )

( / )

: ( )

.( / )

( / )

( / )

: ( )

\_\_\_\_\_

:

:

:

" :

( ) " ...

:

الذات

( )

:

الذات

:

( )

( )

:

" :

"

\_\_\_\_\_

. ( )

. ( / ) :

. ( )

. ( / ) : الذات

( / ) :

:( )"

:( )  
":

:( )

:

:( )"

:

:( )

:

:( )

:

:

:

» :

:

ﷺ

:

:( )«

---

	.( / ):	:	( )
.( / ):	ﷺ ( / )	:	( )
	.( / ):	:	( )
.( / )	( / )	:	( )
	.( / )	:	( )
	.( / ):	:	( )
.( ) ( / )		:	( )

( )

" :

:

.

( )

:

( )

...

:

Ⓢ

:

" :

"

Ⓢ

( )

Ⓢ

:

):

( )

( / ) :

( / )

( / ) : ( )

( / ) : ( )

. : ( )

( / ) :

( / )

( / ) : ( )

. : ( )

:  
 . ( ) :  
 :  
 - :  
 . ( ) ... - :  
 :

. ( ) :  
 » : « ( ) :  
 . ( ) « :

. ( ) :  
 . ( ) :

---

. ( ) ( / ) .. : ( )  
 . ( / ) : : ( )  
 ( / ) : ( )  
 . ( / ) « ( ) ( / ) : ( )  
 . ( / ) : ( )  
 . : ( )

. ( )

:

:

. ( )

:

. ( )

:

-

-

:

:

:

.

:

.

---

. ( / )	:	( )
. ( / )	:	( )
.	:	( )

- -

:

.

:

.

-

-

:

()

"

. ()" ...

:

:

\_\_\_\_\_

()

. ( / ) : ()

- -

## **المبحث الخامس**

### **أذكار الرفع من الركوع**

:

**المطلب الأول: أذكار الرفع من الركوع ومعانيها.**

**المطلب الثاني: حكم زيادة (والشكر) على قول (ربنا ولك الحمد).**

**المطلب الثالث: حكم رفع اليدين كهيئة الداعي بعد الرفع من الركوع.**



( )"

" :

:

" :

" :

" :

( )" ... "

( )

( )

( )

( )

" :

( )"

:

" :

- -

( )"

\_\_\_\_\_ ( )

:  
:  
:  
:

( / )

( / )

( / )

: .

( / )

( )

( / ) : ( )

( / ) : ( )

( / ) : ( )

( / ) : ( )

( / ) ( )

( / ) : ( )

." " : :

ﷺ :

» :

.( )«

.( ) ( )

." " : :

ﷺ

.( ) ... : : ...

( )

.( )

." " : :

» : ﷺ ﷺ

.( )« ... : : ...

( ) ( )

.( ) ( / )

\_\_\_\_\_ ( )

.( / ) : ( )

.( / ) : ( )

.( ) ( / )

( )

.( / ) : ( )

.( / ) : ( )

.( ) ( / )

( )

.( / ) : ( )

.( / ) : ( )

: ( ) ( )

.

." " :

.( ) :

.( ) :

. : :

.

.( )" " :

.( ) :

." " :

.( )

( ) ( ) ( )

"

" :

---

.( / ) : ( )

.( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) : ( )

.( / ) : ( )

.( / ) : ( )

.( / ) ( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

": ﴿

: " "

» : : « » :

( ) «

" " :

( )

: :

( )

:

( )

: :

( )

: :

" :

"

( )

( ) ( ) ( )

.

( ) .( / ) ( )

.( / ) : : ( )

.( / ) : : ( )

. : : ( )

. : : ( )

.( / ) ( / ) ( / ) : : ( )

.( / ) : : ( )

.( / ) ( / ) ( / ) : : ( )

.( / ) ( / ) : : ( )

١٤٤٠

: ١٤٤٠

" :

. ( )"

" :

"

. ( )

"

" :

:

"

"

. ( )

:

. ( )

:

:

. ( )

:

"

" :

:

. ( )

: :

( ) ( / )

( )

: "

"

. ( / )

. ( / ) ( / )

: ( )

. ( / )

: ( )

.

: ( )

.

: ( )

.

: ( )

. ( )

: :

:

. ( )

:

:

. ( )

. ( )

:

" :

. ( )"

.

" :

" :

. "

:

:

. ( )"

. ( )

:

. ( )

:

. ( / )

: ( )

. ( / )

: ( )

.

: ( )

.

: ( )

. ( / )

: ( )

. ( / )

( / )

: ( )

.

: ( )

.

: ( )

: " :  
( ) ( )  
( )  
( )"

( )  
:  
:  
( )  
:  
- -  
( )

( )  
:"  
:"  
:  
:  
:

---

( / ) : ( )  
( / ) : ( )  
( / ) : ( )  
( / ) : ( )

﴿ فَسَبِّحْ لِلَّهِ مَا تَسْبُحُ ﴾ :

[ : ] ﴿ وَاللَّهُ أَكْبَرُ مِنْ مَا يُشْرِكُونَ ﴾ ﴿ وَاللَّهُ أَكْبَرُ مِنْ مَا يُشْرِكُونَ ﴾

( / ) :  
( / ) : ( )

∴

∴

﴿ مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ ﴾ ( )

∴

( )

∴

"

( )

∴

∴

∴

∴

∴

∴

∴

﴿ الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَةُ الصَّالِحَةُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ﴾ ( )

( )

﴿ وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا

∴

أَوْلَادُكُمْ يَأْتِيَنَّ تَقْرِبَاتِكُمْ عِنْدَنَا لِنُفِخَ فِي الْأَمْنِ أَمِنْ وَعَمِلَ صَالِحًا ﴾ ( )

( )

( )

( / )

∴

( )

( / )

∴

( )

( )

( )

∴

( )

( )

( )

## المطلب الثاني

### حكم زيادة (والشكر) على قول (ربنا ولك الحمد)

« ( ) » : 









( )

( )

( )

.

---

( )  
: ( )  
: ( )  
: ( )  
: ( )

## المطلب الثالث

حكم رفع اليدين كهيئة الداعي بعد الرفع من الركوع

صلى الله  
عليه  
وسلم

## الفصل الثالث

### الأحكام المتعلقة بالركوع خارج الصلاة

:

المبحث الأول: انحناء أتباع الفرق بعضهم لبعض.

المبحث الثاني: الركوع تعظيماً للقادة.

المبحث الثالث: الانحناء للعلم.

المبحث الرابع: الانحناء للنصب التذكارية.

المبحث الخامس: تحية لاعب الكاراتيه وغيره لخصمه بالركوع.

المبحث السادس: الانحناء للوالدين.

المبحث السابع: انحناء الممثلين والمغنيين عند الخروج للجمهور على

المسرح.

:

( )

( )

⋮

:

:

!

:

:

ﷺ

:

« » :

:

« » :

( )

« » :

:

ﷺ

( )

:

!

:

ﷺ

» :

( ) «

.( / )

( / )

: ( )

.( / )

: ( )

"

":

( )

( / )

( )

( / )

( )

( / )

.( / )

.( / )

( / )

: ( )

"

":

( / )

( )

( / )

( / )

" :

.( / )

:

﴿وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا﴾ :

( )

:

( )

:

( )

:

:

:

" :

"

( )

:

( )

.( / ) : ( )

.( / ) : ( )

.( / ) : ( )

.( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) ( / ) : ( )

( / ) ( / ) ( / ) ( / )

/ ) ( / ) ( / )

.(

.)

:

( / ) ( / ) ( / ) ( / ) : ( / )  
 ( / ) ( / ) ( / ) ( / )  
 / ) ( / ) ( / )  
 .(

## **المبحث الأول**

**انحناء أتباع الفرق بعضهم لبعض**

## المبحث الأول

### انحناء أتباع الفرق بعضهم لبعض

:"

:" ( )

:"

:" ( )

:

:"

:

:" ( )

---

:( / ) :

:( / ) :

:( / ) :

:

:

.( )" ...

.( / ) \_\_\_\_\_ : ( )

- -

## **المبحث الثاني**

### **الركوع تعظيماً للقادة**

# المبحث الثاني

## الركوع تعظيماً للقادة

( ) :

." ( )

( )

( )

:

"

." ( )

---

( ) : . ( / )  
: ( ) .( / )  
: ( ) .( / )  
: ( ) .( / )  
: ( ) .( / )

**المبحث الثالث**

**الانحناء للعلم**

# المبحث الثالث

## الانحياز للعلم

:

:

"

( )"

:

" :

صلى الله  
عليه وسلم

( )"

صلى الله  
عليه وسلم

---

( / ) : ( )  
( / ) : ( )

## **المبحث الرابع**

### **الانحناء للنصب التذكارية**

## المبحث الرابع الانحناء للنصب التذكارية

:

:

( )

-

-

-

-

"

:

( )"

وقالوا لا نذرنا الهتك ولا

نذرنا ودا ولا سواعا ولا يغوث ويعوق ونسرا ﴿٢٣﴾ ( )

( ) : ( / ) .

( ) : ( / - ) .

( ) ( ) .

!

ﷺ

﴿ اتَّخَذُوا أَحْبَابَهُمْ وَرُهَيْبَتْهُمْ أَزْبَابًا مِّنْ

دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحِ ابْنِ مَرْيَمَ وَمَا أُمُّرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا إِلَّا إِلَهُ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴾<sup>(١)</sup>

ﷺ

ﷺ

:

"

":

:

﴿ اتَّخَذُوا أَحْبَابَهُمْ وَرُهَيْبَتْهُمْ أَزْبَابًا مِّنْ دُونِ اللَّهِ ﴾

«!

»:

«" ( )

»:

:

( ) ( )

( ) ( / )

( )

( ) ( / )

:

:

﴿ وَأَجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ ﴾<sup>(١)</sup> :

( )

:

:

”

( )”

( / )

( / )

( ) ( )

: ( )

: ( )

## **المبحث الخامس**

**تحية لاعب الكاراتيه وغيره لخصمه بالركوع**



**المبحث السادس**

**الانحناء للوالدين**

# المبحث السادس

## الانحناء للوالدين

:

" "

( )

:"

( ) :

ﷺ

( ) : ﴿ وَخَرُّوْا لَهُ سُجْدًا وَقَالَ يَا بَنَاتِ هَذَا اَتَّوِيلُ رُءْيَايَ مِنْ قَبْلُ ﴾

( )"

( / ) .

( ) :

( )

( ) .

( )

( / ) .

( ) :

( )

:

":

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

:

:

« »:

:

« »:

« »: ( )

:

:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

":

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

( ) ( ):

﴿ وَإِذَا حِجَيْتُمْ بِنَحِيَّةٍ فَحِيُوا أَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا ﴾ ( )

عَلَيْكَ " ( ) .

:

- 
- ( )
  - ( ) ( ) .
  - ( ) ( / ) .

" :

:

. ( ) "

. ( / ) \_\_\_\_\_ : ( )

- -

## **المبحث السابع**

**انحناء الممثلين والمغنين عند الخروج للجمهور على المسرح**

## المبحث السابع

### انحاء الممثلين والمغنيين عند الخروج للجمهور على المسرح

:

: 

: :

. ( ) :

: :

" :

" :

" :

. ( )"

" :

. ( )"

---

( )

. ( / ) : ( )

. ( / ) : ( )

# الخاتمة

:

:

(١)

.

(٢)

:

.

(٣)

:

:

-

.

:

-

.

:

-

.

(٤)

-

-

-

-

.

(٥)

.

(٦)

.

(٧)

.

(٨)

بسم الله الرحمن الرحيم

(٩)

.

(١٠

(١١

(١٢

(١٣

(١٤

(١٥

سورة  
الاحقاف

(١٦

(١٧

سورة  
الاحقاف

سورة  
الاحقاف

(١٨

(١٩

(٢٠

(٢١

( )

(٢٢

( ):

(٢٣

(٢٤

٢٤

(٢٥

(٢٦

(٢٧

(٢٨

(٢٩

(٣٠

(٣١

(٣٢

٣٢

(٣٣

(٣٤

(35)

(36)

(37)

(38)

) ( ) (39)

(

) ( ) (40)

(

(41)

(42)

( ) ( ) (43)

(44)

(45)

(46)

(٤٧

(٤٨

(٤٩

(٥٠

(٥١

(٥٢

(٥٣

(٥٤

(٥٥

(٥٦

(٥٧

(٥٨

(59

(60

(61

(62

(63

(64

(65

(66

(67

(68

(٦٩

.« » :

(٧٠

(٧١

(٧٢

(٧٣

(٧٤

» : ( ) (٧٥

.«

» : ( ) (٧٦

.«

(٧٧

( ) ( ) : (٧٨

(٧٩

(٨٠

(۸۱)

(۸۲)

(۸۳)

(۸۴)

(۸۵)

(۸۶)

(۸۷)

(۸۸)

(۸۹)

# الفهارس

- فهرس الآيات القرآنية.
- فهرس الأحاديث والآثار.
- فهرس الأعلام.
- فهرس المراجع والمصادر.
- فهرس الموضوعات.

## فهرس الآيات القرآنية

		﴿ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ ﴿٤٣﴾ ﴾
		﴿ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ ﴾
		﴿ وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا ﴾
		﴿ وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُولَّوْا فَجَهَّ اللَّهُ إِلَيْكَ اللَّهُ وَاسِعٌ عَلَيْهِ ﴿١١٥﴾ ﴾
		﴿ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴾
		﴿ وَقَوْمُوا لِلَّهِ قَنِينِينَ ﴾
		﴿ فَإِنْ خِفْتُمْ فَرَجَلًا أَوْ زَكَبْنَا فَاذْأَمْنُمْ فَادْكُرُوا اللَّهَ كَمَا عَلَّمَكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴿٣٦﴾ ﴾
		﴿ وَلَكِنْ لِيَطْمَئِنَّ قَلْبِي ﴾
		﴿ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا ﴾
		﴿ الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَمًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ ﴾
		﴿ وَإِذْ أَحْيَيْتُمْ بَنِي إِسْرَائِيلَ فَأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا ﴾
		﴿ فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلَاةَ ﴾
		﴿ وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ ﴾

		﴿إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ﴾
		﴿اتَّخِذُوا أَحْبَابَهُمْ وَرَهْبَنَهُمْ أَزْكَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحِ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا إِلَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٣١﴾﴾
		﴿وَمَا أَنْتَ بِمُؤْمِنٍ لَنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ﴾
		﴿وَخَرُّوْا لَهُ سُجَّدًا وَقَالَ يَا أَبَتِ هَذَا تَأْوِيلُ رُءْيَايَ مِنْ قَبْلُ﴾
		﴿وَأَجْنِبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ﴾
		﴿مُهْطِعِينَ مُقْنِعِي رُءْيَا وَسِيمًا﴾
		﴿وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ﴾
		﴿سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا ﴿٤٣﴾﴾
		﴿الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ﴾
		﴿وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾

		﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ ﴾
	-	﴿ فَسَبِّحْنَا اللَّهَ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ﴿١٧﴾ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ ﴿١٨﴾ ﴾
		﴿ وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٤٢﴾ ﴾
		﴿ إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ﴿٧٢﴾ ﴾
		﴿ وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِالَّتِي تُقَرِّبُكُمْ عِندَنَا زُلْفَىٰ إِلَّا مَنْ ءَامَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ﴾
		﴿ مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ ﴾
		﴿ فَسَبِّحْنَا الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٣﴾ ﴾
		﴿ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ ﴾

		﴿ فَسَبِّحْ بِأَسْمَائِكَ الْعَظِيمِ ﴿٧٤﴾ ﴾
		﴿ فَأَنْفِقُوا لِلَّهِ مَا اسْتَطَعْتُمْ ﴾
		﴿ وَقَالُوا لَا تَنْذِرُنَا الْهَيْكَلُ وَلَا تَنْذِرُنَا وَدَا وَلَا سَوَاعَا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا ﴿٣٣﴾ ﴾
		﴿ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ ﴿٤٨﴾ ﴾
		﴿ سَبِّحْ أَسْمَاءَكَ الْأَعْلَى ﴿١﴾ ﴾
		﴿ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَأَسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ﴿٢﴾ ﴾



	.
	.
	.
	.
	..
	.
	.
	.
	.
	.
	.
	۱۳۹۶
	۱۳۹۶
	.
	۱۳۹۶
	.
	.
	.
	.









	·
	“ : ” “ : ”
	» :
	· «
	·
	·
	·
	· - -
	·
	: « » :
	· « »
	·
	·
	·





	.
	.. !
	.
	. ١٤٣٥ ١٤٣٦









( )

-

. - -

-

- :

. -

:

-

- -

.

:

-

-

. -

-

- :

. -

-

- :

. -

-

:

-

. -

-

. :

- -

1998







-

.

-

-

:

.

-

-

-

.

-

-

.

-

.

:

( )

-

1998

:

.

:

.

-

-

-

.

-

-



-

-

.

-

-

.

-

:

.

-

-

:

.

-

-

-

-

.

-

:

-

.

.

-

.

-

-

-

-

:

.

-

- -



1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100



( )

:

-

:

-

- -

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-







:

-

-

.

-

-

:

:

.

-

-

:

:

.

-

.

-

.

-

.

-

.

-

:

:

-

.

- -

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions and activities. It emphasizes that proper record-keeping is essential for ensuring transparency and accountability in financial reporting.

2. The second part of the document outlines the various methods and techniques used to collect and analyze data. It highlights the need for consistent and reliable data collection processes to ensure the validity of the results.

3. The third part of the document describes the different types of data that can be collected and analyzed. It includes both quantitative and qualitative data, and discusses the advantages and disadvantages of each type.

4. The fourth part of the document discusses the various methods used to analyze data. It includes both statistical and non-statistical methods, and discusses the strengths and weaknesses of each method.

5. The fifth part of the document discusses the importance of interpreting the results of the analysis. It emphasizes that the results should be interpreted in the context of the research objectives and the limitations of the study.

6. The sixth part of the document discusses the various ways in which the results of the analysis can be presented. It includes both written and graphical methods, and discusses the advantages and disadvantages of each method.

7. The seventh part of the document discusses the importance of communicating the results of the analysis to the relevant stakeholders. It emphasizes that clear and concise communication is essential for ensuring that the results are understood and acted upon.

8. The eighth part of the document discusses the various factors that can affect the quality of the data and the results of the analysis. It includes both internal and external factors, and discusses the ways in which these factors can be minimized or controlled.

9. The ninth part of the document discusses the various ethical considerations that must be taken into account when conducting research. It includes issues such as informed consent, confidentiality, and the protection of human subjects.

10. The tenth part of the document discusses the various ways in which the results of the analysis can be used to inform decision-making. It emphasizes that the results should be used to identify trends, patterns, and areas for improvement, and to guide the development of policies and procedures.

-  
-  
-

( )

( )

:

:

(( ))

- -

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

100

( )

-

-

-

.

-

:

-

:

:

.

-

-

.

-

:

.

-

-

2008

-

:

.

-

-

.

-

.

-

-

:

.

-

- -

-  
 -  
 . -  
 :  
 . -  
 )  
 . ( -  
 . - :  
 :  
 - -  
 . -  
 :  
 ( - ) ( - ) ( - )  
 . - ( - )  
 - :  
 . - -  
 . -

-

.

-

.

-

-

.

-

-

-

.

-

.

-

.

-

-

.

-

:

-

.

-

.

-

.

-

-

)

(

.

-

.

- -

— ( — )  
.  
:  
—  
. —  
.  
:  
— — — —  
.  
—  
.  
—  
.  
—  
.  
—  
:  
—  
.  
—  
:  
—  
— —

















	:"
	:( ) ( ) :
	:
	.
	<b>الفصل الثالث</b>
	<b>الأحكام المتعلقة بالركوع خارج الصلاة</b>
	:
	.
	:
	.
	:
	.
	:
	.
	:
	.
	:
	.
	<b>الفهارس</b>
	-
	-

	.
	.
	.